

MEEQQANIK INUUSUTTUNILLU 26-NIK MALINNAQQINNEQ

MÆLKEBØTTENIMIT NUUNNERINIT UKIUT 3-5 KINGORNA

15:34

ELSE CHRISTENSEN

15:34

MEEQQANIK INUUSUTTUNILLU
26-NIK MALINNAAQQINNEQ -
MÆLKEBØTTENIMIT
NUUNNERINIT UKIUT 3-5
KINGORNA

ELSE CHRISTENSEN

KØBENHAVN 2015

SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

MEEQQANIK INUUSUTTUNILLU 26-NIK MALINNAAQINNEQ -
MÆLKEBØTTENIMIT NUUNNERINIT UKIUT 3-5 KINGORNA
Immikkoortortami pisortaq; Anne-Dorthe Hestbæk
Meeqqanut ilaqutariinnullu immikkoortortaq

ISSN: 1396-1810

ISBN: 978-87-7119-329-9

e-ISBN: 978-87-7119- 330-5

Layout: Hedda Bank

Forsidefoto: Mælkebøttecenteret

Oplag: 200

Tryk: Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

© 2015 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

Tlf. 33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

SFI-p saqqummersitai najoqqutarisaq erseqqissumik taallugu killiligaanngitsumik issuarneqarsin-
naapput.

IMAI

	SIULEQUT	5
	EQIKKARNERA	7
1	LLAQQAASIUT	13
	Mælkebøttenimiit nuunnermi nuunerullu kingorna ukiup ataatsip qaangiunnerani killiffik	14
	Allamut Nuunnermit ukiup ataatsip qaangiunnerani inernerit	15
	Nalunaarusiaq manna: nuunnermiit ukiut pingasut-tallimat qaangiunneranni	17
	Paasissutissat tunngavigineqartut periuserlu atorineqartoq	21
	Eqikkaaneq	24
2	NAJUGAQ, ATUARNEQ ILINNIAGAQAQARNERLU	25
	Najugaq	25
	Atuarneq	28

	Ilinniartitaaneq	29
3	IMIGASSAMIK HASHIMILLU ATUINEQ	31
	Imigassamik atuineq	31
	Hashimik atuineq	33
4	INUUNERMI ATUKKAT QANORLU INGERLANEQ PILLUGIT MEEQQAT OQAATIGISAAT	35
	Qanoq ingerlaneq	36
	Ikinngutit inunnullu allanut attaveqarneq	37
	Imminut tatigineq inuunermillu nammagisimaarinneq	38
5	INUUNERMI ATUKKAT QANORLU INGERLANEQ PILLUGIT ANGAJOQQAAT ISUMASSUISULLU NALILIINERAT	41
	Inuit isumassuisut meeqqamik ilisarimanninnerat	42
	Meeqqap qisuariartaasia pissusilersorneralu	43
	Angajoqqaat inuillu isumassuisut allat akissutaat	45
6	EQIKKAANEQ	49
	Nuunnermiit ukiut pingasut-tallimat qaangiunneranni killiffik	51
	Siunissaq	52
	ATUAKKAT NAJOQQUTARINEQARTUT	55
	SFI-MIT NALUNAARUSIAT UKIUMIILLI 2014	57

SIULEQUT

Kalaallit meerartaat atugarliortut Meeqqat Inuusuttullu Illuata Mælkebøttenip Nuummi ulloq unnuarlu immikkootoqarfianut nuussimasut pilugit nalunarusiaq manna SFI-p nalunaarusiaasa aapparaat. Meeqqat Mælkebøttenip angerlarsimaffimmi ajornartorsiuteqarneq pissutigalugu Kommuneqarfik Sermersuumi Tunguinnermut Ingerlatsiviup, Mælkebøtten meeqqallu attavigisai suleqatigalugit meeqqamut tunngatillugu qanoq ingerlariaqqittoqassanissaanik misissuinerata nalaani Mælkebøttenip ulloq unnuarlu immikkootoqarfianiittarput.

Meeqqat Mælkebøttenimiittut SFI-p – Det Nationale Forskningscenter for Velfærdip - 2010-miilli malinnaavigisimavai. Meeqqat Mælkebøttenimut nuukkaangamik, Mælkebøttemiinnerminni aammalu allamut nuukkaangamik qanoq ittarneri, meeqqallu ilinniartinniarlugit Mælkebøttenip qanoq suleriaaseqarnera siusinnerusukkut nassuiaatigineqareerput. Tamatuma saniatigut meeqqat Mælkebøttemiit allamut nunneranni kiisalu nunnermiit ukiup ataatsip qaangiunnerani malinnaavigineqarput.

Nalunaarusiami matumani meeqqat inuusuttullu 26-t, ukiut pingasut-tallimat kingullit ingerlaneranni Mælkebøttemiit allamut nuussimasut malinnaavigineqarput. Meeqqat angajoqqaaminni najugaqarsinnaanngitsut atugarisaat pitsanngorsarniarlugit piffissami matumani Kalaa-

llit Nunaat suliaqarpoq, misissuinerlu manna sutigut suliniartoqarnissaanut aalajangersaanermi iluaqutaaniartussaavoq.

SFI-p – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd-ip Mælkebøttencenterillu, Meeqqat Inuusuttullu Illuannik Mælkebøttenimik ingerlatsisup, suleqatigijlluarnersigut misissuineq ingerlanneqarpoq. Kalaallit Nunaanni ataqatigiissaarinermut paasissutissanilu katersinermut Mælkebøttencenteri akisussaasuvoq. Meeqqat angajoqqaavilu imaluunniit meeqqanik isumassuisut sumiiffissinissaat attavigineqarnissaallu kiisalu Kalaallit Nunaanni apersuinerit aaqqissuulluagaasut amerlanersaat tassanngaingerlanneqarput, Kalaallit Nunaanni apersuinerit ataasiakkaat SFIp ingerlappai.

Seniorforsker, mag.art. Else Christensen nalunaarusiamik suliarinnittuvoq. Cand.jur. Inger Koch-Nielsen, SFI-mi ilisimatusarnermut siusinnerusukkut pisortaasimasoq, nalunaarusiamik avataaneersutut naliisuvoq.

Mælkebøttencenteri Nuummiittoq nalunaarusiamik inniminnisuuvoq aningaasaliisuullutillu Bikubenfonden, TrygFonden, Namminersorlutik Oqartussani Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Isumaginninnermullu Naalakkersuisoqarfik, Helene aamma Svend Junges Fond, Direktør Steinmanns Fond kiisalu Frederik og Emma Kraghs Mindelegat.

København, novembari 2015

AGI CSONKA

EQIKKARNERA

Nalunaarusiami meeqqat katillugit 26-t, ukiut pingasut-tallimat matuma siorna Meeqqat Inuusuttullu Illuannit Mælkebøttemiit Nuummiittumit nuussimasut malinnaavigineqarput, meeqqat taakku angajoqqaaminni najugaqarsinnaannginnertik pissutigalugu illup meeqqanut ulloq unnuarlu immikkoortortaani najugaqarsimapput.

Meeqqat allamat nuunnerminniit ukiut pingasut-tallimat qaangi-unneranni inuunerisa qanoq ingerlanerannik misissuinissaq siunertaavoq, meeqqat sumi najugaqarnerisa, atuarnerisa ilinniagaqarnerisalu kiisalu meeqqat qanoq inuuneqarnerisa isiginiarnissaat ilanngullugu – tamamani meeqqat namminneq tamanna qanoq misiginaat maannakkullu meeqqanik isumassuisuusut tamatuminnga qanoq isiginninersut pineqarlutik.

Meeqqanit 26-usunit tallimat maanna 18-inik ukioqalereerput, matumanilu meeqqat/inuusuttut taakku kisimiitillugit misissuinermi apersorneqarsimapput, meeqqat 21-t suli 18-iliisimangillat, matumanilu meeqqat kiisalu inersimasoq meeqqap najugaqarfia/inersimasut meeqqap najugaqarfii (angajoqqaat, ilaqqat inersimasut, angoqqaarsiat, ilaqutariit paaqqutarinnittut imaluunniit meeqqanut angerlarsimaffinni taamaattoqarpallu meeqqanut katsorsaavimmi sulisut) ilagitillugit apersorneqarsimallutik.

Nalunaarusiaq nalunaarusiap *Mælkebottemi Meeqqat* (Christensen, 2013) malitsigaa, taamanikkut Mælkebottemiit nuunnermit ukiup ataatsip qaangiunnerani meeqqat taakkorpiat qanoq inuuneqarnerisut misisorneqarpoq.

Meeqqat peqatigisaanik suli artornartumik inuuneqaraluarlutik Mælkebottemiinnerminni annertuumik ilorraap tungaanut ikiorneqarsimasut 2013-imi inerniliussaavoq. Taamanikkut meeqqat Mælkebottemiinnertik nuannarisimallugu oqaluttuaraat, aammalu inersimasut tunniusimasut, imminerminnik oqaloqatiginninnissamut piffissaqartut imminerminnut pingaaruteqarsimanageralugit. Tamarluinnangajammik inersimasumik piffissap ingerlanerani oqaloqatigilluartaakkaminnik tikkuagaqarsinnaapput.

Aalajangersimanerusumilli naliliinerit malunnaatilimmik allanngortoqarsimaneramik takutitsinngillat. Apersueriaatsimik Strengths and Difficulties Questionnaire-mik atuinnikkut takuneqarsinnaavoq meeqqat Mælkebottemimut iserterlutik nuunnerminni, Mælkebottemiinnerminni, tassannga allamut nuunnerminni allamullu nuunnerminniit ukiup ataatsip qaangiunnerani, Kalaallit Nunaanni meeqqanut allanut naleqqiullutik (Christensen, Kristensen & Baviskar 2009) nukissaalatsinerusimasut. Pingaartumik inunnut allanut attaveqarniarnermikkut meeqqaat taakku ajornartorsiuteqarsimapput. Inunnut allanut attaveqartarnermikkut aaqqiagiinnginnernik akulikitsumik misigisaqartarsimapput aammalu timikkut pissaaneq atornagu imaluunniit taamaassappat imminnut matuinnatik aaqqiagiinngissutinik aaqqiinarneq sapersaatigisimallugu.

ALLAMUT NUUNNERMIIT UKIUT PINGASUT-TALLIMAT QAANGIUNERANNI INERNERIT

Allamut nuunnermiit ukiut pingasut-tallimat qaangiunneranni pissutsit sorpassuartigut allanngorsimannngillat. Meeqqat Mælkebottemi najugaqarsimanertik nunannersutut suli eqqaamavaat, ukioqatiminnulli naleqqiullutik suli nukissakinnerupput ajornartorsiuteqarnerullutillu.

Meeqqat ingerlalluarnerpaat tassaapput ilaqutariinni nalinginnaasumik ingerlalluurtuni peroriartorsimasut, anaanartik kisimeeqatigalugu najugaqarimasut. Meeqqat taakku anaanaat perululluni napparsimalersimavoq, paaqqutarinnissinnaasunillu allanik nassaarsinnaannginneq pillutigalugu meeqqat Mælkebottemut nuuttariaqarsimallutik. Meeqqat taakku katillutik pingasuupput. Mælkebottemiit allamut nuunnerminniit ukiut pingasut-tallimat qaangiunneranni meeqqat taakku

anaanaminni najugaqaqqilersimapput, inuunerallu nalinginnaasumik ajunngilluinnartumik ingerlavoq. Meeqqanut misissuiffigineqartunut al-
lanut naleqqiullutik nukissaqarnerupput ajornartorsiunnginnerullutillu.

Meeqqat sinneri 23-usut kisimiillutik (meeqqat angajullit ilaat) angajoqqaaminni imaluunniit ilaqtaminni, ilaqutariinni paaqqutarin-
nittartuni, meeqqanut angerlarsimaffinni taamaattoqarpallu angerlarsi-
maffimmi katsorsaaviusumi najugaqarput. Meeqqat ilaat ullumikkut anga-
joqqaaminni najugallit, siusinnerusukkut meeqqanut angerlarsimaffinniis-
simapput.

Meeqqat (meeqqat pingasut anaanaminni ingerlalluurtumi naju-
gallit qulaani taaneqartut pinnagit) Mælkebøttenimiit allamut nuukkamik
ilaqutariinnut paaqqutarinnittartunut imaluunniit ilaqtamim ilaannut
nuunnatik meeqqanut angerlarsimaffinnut toqqaannartumik nuussimasut,
naak suli arlalinnik ajornartorsiuteqaraluarlutik meeqqat sinnerinit
pitsaannerusumik inuuneqarput.

Kalaallit Nunaanni meeqqat atuarfiat 1. klassemiit -10. klassemut
atuarfigineqartarpoq, tassa danskit atuarfianni 0. klassemiit 9. klasse taa-
maaqatigalugu. Angajoqqaat meeqqanillu isumassuisut oqaatigaat,
meeqqat taakku 26-t malinnaavigineqartut amerlanersaat atuarfimmi
ajorisassaangitsumik ingerlasut, aammalu Mælkebøttenimut nuunnertik
sioqqullugu ilikkagaqarsinnaanerminnit ilikkagaqarsinnaanerulersimasut.
Inuusuttut katillutik qulingiluat (taakkununnga ilaallutik inuusuttut 18-
inik ukioqaleereersimasut) 9. klasse naammassisimavaat (ilaat inaarua-
taasumik soraarummeerlutik ilaallu inaarutaasumik soraarummeeratik).
Inuusuttunit qulingiluaasunit marluk suliffeqarsimapput (ilaat ullup
ilaannaa sulisarlutik), allat marluk ilinniakkamik aallartitsisimapput. Inu-
usuttunit meeqqat atuarfiannik naammassinnissimasunit qulingiluaasunit
tallimat ilinniakkamik aallartitsisimangillat, suliffeqaratik suliff-
issarsiortuunatillu.

Meeqqanit/inuusuttunit tamarmiullutik 26-ullutik misissu-
inermut ilaasunit affaat imigassartorsimapput (nukarlerpaaq qulingiluanik
ukioqarluni imigassartoqqaarsimavoq), pingajoqarterutaasalu missaat
hashimik ikiaroorsimapput (nukarlerpaaq taamaalioqqaarami qulingiluan-
ik ukioqarsimalluni). Inuusuttunit qulingiluaasunit atuarunnaarsimasunit
katillugit tallimat, ullut tamaasa hashimik ikiaroorartut.

Meeqqat ilaat amerlanngitsut imminnut tatigerpiangillat, taak-
kunangalu amerlanerulaartut imminnut pitsaangitsumik isi-
ginnittaaseqarput inuunerminnullu naammagisimaarinninnerat appasilluni.

Meeqqanit/inuusuttunit 26-iusunit 17-it akipput imminerminnik ataqqinninnerunissartik kissaatigigaluarlugu.

Meeqqanut 14-iusunut, allanut nuunnerminniit ukiut pingasut-tallimat qaangiunneranni angajoqqaaminni najugaqaratik, inersimasunili allani imaluunniit paaqqinniffimmi najugaqartunut isumassuisuusut akipput meeraq ilisarismalluarlugu meerarlu nikallungagaangat isumagisarlugu. Taakkua aamma oqaatigaat meeqqap inuunerisimasaa annikit-suinnarmik ilisimasaqarfugalugu, meeraq nuanninngitsunik ilisimanngisaminnik misilittagaqartoq, meerarlu annerusumik nammineerluni inuunerminik ingerlataqartoq.

Meeqqat taamaaqatiminnut suli aaqqiagiinngissuteqartarput, aku-likitsumik annersarneqartarlutik aamma annersaasarlutik. Naak aaqiagi-inngissuteqartarnerit amerlagaluartut, angajoqqaat imaluunniit inersimasut meeqqamik isumassuisut apersorneqarsimatillugit meeqqanit 21-iusunit 20-t nalilerneqarput meeqqanik taamaaqatiminnik ataatsimooqateqartartut.

Meeqqat nukarliunerpaat pitsaanerpaamik inuuneqarneqarnerat aamma meeqqat/inuusuttut angajulliunerusut amerlanerpaanik ajornartorsiuteqarnerat nalinginnaasumik malunnaataavoq. Tamanna meeqqat/inuusuttut angajulliunerisut nukissaalatsinerunerannik takussutissaasoq ilimagisariaqarpoq, ukioqqortusiartortillunimi nukissat pisariaqartinneqartarput, tamannalu pissutigalugu amerlanerusunik ajornartorsiuteqartoqartarluni. Pingaartumik inuusuttut tallimat ullut tamaasa hashimik ikiarootartut silarsuarilersimasaat eqqarsaatigissagaanni, inuunerisa qanoq ingerlaqqinnissaat annertuumik ernumagisariaqarpoq.

SIUNISSAQ

Naak meeqqat/inuusuttut amerlanersaasa allamat nuunnerminnit ukiup ataatsip aamma ukiut pingasut-tallimat qaangiunneranni Mælkebøttemiis-simanertik pitsaasutut misigisimagaluaaraat, piffissaq taanna tapersersorneqarfusoq siunissami pitsaasumik inuuneqalernissamut naamat-tumik tunngaviusinnaanngilaq.

Meeqqat Mælkebøttenimut nuuttut amerlanersaat nuunngin-nerminni kingunerlutsitsisunik arlalinnik misigisaqartarlutik inuune-qartarsimapput, taakkualu najugaqarnerup nalaani najugaqarnerullu kingorna eqqaaneqartarsimangillat. Ullumikkut meeqqat Mælkebøttenimi najugaqatnerminni siusinnerusukkumit amerlanerusut tarnip pissusaanik ilisimasalimmik oqaloqateqarnissamut periarfissaqarput, naak oqaloqate-

qartarnerit sivilisunerusumik katsorsartinnertut taaneqarsinnaanngikkaluartut. Meeqqalli misissuinermit matumani pineqartut amerlanersaat tarnip pissusaanik ilisimasalimmik oqaloqateqarnissamut periarfissaqarsimangillat.

Siusinnerusukkut pisimasut suliarinissaannut meeqqat qanoq illuni siusinaarnerulluni ikiorneqarsinnaanersut isumaliutigisariaqarpoq, ajornartorsiutit qanoq iliuuseqarfigineqarsinnaanerannik meeqqat piginnaasaasa ineriartortinnissaat ilanngullugu.

Inuusuttut 18-inik ukioqalereersimasut affaat sinnilaarlugit ullut tamaasa hashimik ikioroortarnerat maluginiagassaavoq. Hashimik atuineq taanna ingerlatiinnarneqarpat, pineqartut inuiaqatigiit nalinginnaasumik inooqatigiinnerisa avataaniilissapput. Hashimik ullut tamaasa atuinerup (imigassartorpallaarnerullu) kingunerisartagai pillugit eqeersimaarnerusumik suliniuteqartoqartariaqarpoq, inuusuttullu allamik namminneq iliuuseqarlutik toqqarsinnaasaminnik toqqaasinnaanerannut ikiorlugit. Inuusuttunut kommunip akisussaaffigisaanik tapersersuinerusumik ataveqalernissaq kaammattuutigineqarpoq, ajornannippat siunner-sorteqartitsinermik aaqqissuussuneq atorlugu, taamaalilluni ilinniagaqalernissamut, suliffeqalernissamut kiisalu hashimik imigassamillu annertuumik atuinatik inuuneqalernissamut tapersersorneqarsinnaassammata.

MISISSUINERUP INERNERI ASSIGIINNGIIAANIK ILINNIAGALINNIT AMERLAQISUNIT ATORNEQARSINNAAPPUT

Inuusuttut aarlerinartorsiortut pitsaanerusumik inuuneqalernissaasa qulakkeernisaannut Mælkenbøttencenterimi sulisut aqutsisullu misissuinerup inernerit atorsinnaavaat. Peqatigisaanillu inernerit siumullu takorluukkat kommunimi allanik ilinniagalinnit meeqqanik inuusuttunillu ajornartorsiortartunik atugalinnik sullissisunit taamatulli atorsinnaatigipput.

MISISSUINERUP TUNNGAVIA

Meeqqat/inuusuttut 26-t Mælkebøttemi najugaqarsimasut kiisalu inersimasut meeqqanik suli 18-iliisimangitsunik 21-usunik isumassuisut, aaqqissuussuluugaasumik apersueriaaseqarluni misissuineq ingerlanneqarpoq. Meeqqat inersimasullu immikkoortillugit apersorneqarput. Meeqqat 2010-mi, 2011-mi 2012-imilu Mælkebøttemut nuunneranniilli (anaanaasut/angajoqqaajusut allaganngorlugu akuersisillugit) malinnaavigineqarput.

Apersuinerit ataasiakkaat meeqqat inersimasullu piffissami pineqartumi najugaqarfigisaanni ingerlanneqarput. Apersuinerit apersorneqartut kissaataat malillugit kalaallisut danskisulluunniit ingerlanneqarput. Ilisimatusaatigalugu misissuisup meeqqat/inuusuttut inersimasullu taakkuninnga isumassuisut arfineq marluk apersorpai, tallimat danskisut marlullu oqalutsilerluni apersorlugit. Apersuinerit sinneri Mælkebøttencenterimi sulisut atorlugit ingerlanneqarput, pisariaqarfiinilu inunnit Mælkebøttenip suleqatigereersimasaannit ingerlanneqarlutik (inuit Nuummiit ungasinnerpaami najugaqartut apersorneqarneri).

Pitsaassutsimik nalilersueqqissaarnerit ingerlanneqarput. Kisianili meeqqat/inuusuttut taamaallaat 26-t ilaammata, misissuineq nangaasutitalimmik isiginiarneqartariaqarpoq.

LLAQQAASIUT

Meeqqat Inuusuttullu Illuat Mælkebøtten Nuummiittoq suliffeqarfiuvoq namminersortoq. Illu ilaatigut sammisassaqartitsiveqarpoq, meeqqanut tamanut ammasumik, ilaatigullu meeqqanut angajoqqaaminni najugaqarsinnaanngitsunut ulloq unnuarlu immikkoortortaqluni. Meeqqat ulloq unnuarlu najugaqarfissatut immikkoortortami najugaqarsimasut nalunaarusiami matumani qitiutinneqarput.

Ulloq unnuarlu najugaqarfissatut immikkoortortaq ukioq 2008 naalersoq ammarneqarpoq. 2009-p ingerlanerani Meeqqat Inuusuttullu Illuat Mælkebøtten aamma SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd – suliniummik aallartitsipput, tamatumani meeqqat ulloq unnuarlu najugaqarfissatut immikkoortortami najugaqartut, illumut nuunneranni, tassannga allamut nuunneranni, nuunnerannit ukiup ataatsip qaangiunnerani kiisalu ukiut pingasut-tallimat qaangiuneranni SFI-mit malinnaavigineqartussaallutik. 2009-p naalernerani suliniut aningaasaliiffigineqarpoq, upernaakkullu 2010-mi suliniut aallartinneqarluni.

Angajoqqaat qitornamik misissuiffigineqarnissaannut akuersisimasut qitornaat pillugit paasissutissanik katersuineq 2013-imi upernaq tikillugu ingerlanneqarpoq, katersinerlu ataavartumik ingerlanneqarluni. Meeqqat katillugit 31-t malinnaavigineqarput. Meeqqat Mælkebøttemi najugaqarneranni Mælkebøttenimiillu nuunneranniit ukiup ataatsip ingerlanera tikillugu meeqqanut qanoq pisoqarsimanera pillugu nalunaarusiaq

Mælkebottemi Meeqqat (Christensen, 2013) 2013-imi upernaakkut suliari-neqarpoq.¹ Meeqqat allamut nuunneranniit ukiup ataatsimip qaangiunnerani meeqqanut tamanut paasissutissat katersorneqarput, meeqqalli ataavartumik allamut nuuttarmata, paasissutissat ataatsikkut katersorneqanngillat. Nalunaarusiami matumani paasissutissat ataatsikkut katersorneqarput, tassalu 2014-2015-imi ukiuunerani katersorneqarlutik. Taamaasilluni nuunnermiit ukiut pingasut-tallimat qaaniunneranni meeqqat atugaannut nalunaarusiaq tunngasuvoq.

MÆLKEBØTTENIMIIT NUUNNERMI NUUNERULLU KINGORNA UKIUP ATAATSIP QAANGIUNNERANI KILLIFFIK

Meeqqat Mælkebøttenimi najugaqarnerminni ilorraap tungaanut anner-tuumik ikiorserneqartarsimanerat, allamulli nuunnerminni Kalaallit Nunaanni meeqqanut allanut naleqqiullutik suli nukissakinnerunererat, ukiumikkullu ilutigisaminnut naleqqiullutik inooqataanikkut ajornartorsitutinik sorsuutigisariaqakkaminnik amerlaneroqisunik atugaqarnerat 2013-imi misissuinerup pingaarnertut inernerivaa. Meeqqat Mælkebøttenimiit allamut nuunnerminni suli artornartumik inuuneqarnerat inerniliussaavoq (Christensen, 2013).

Meeqqat Mælkebøttenimiit allanut nuunnerminni amerlanersaasa oqaatigaat Mælkebøttemi najugaqarnertik nuannarisimallugu, sulisut inersimasut oqaloqatikkuminartuunerat pingaartutut isigalugu, Mælkebøttenimiinnerminnilu inersimasut ilisarisisimalersimagaatsik erseqqissaatigalugu. Aamma meeqqat amerlanerit oqaatigaat Mælkebøttemi najugaqarnerminni meeqqamik ataatsimik arlalinnilluunniit ikinnguteqalersimallutik, meeqqallu amerlanerit aatsaat siullerpaamik ikinngutitaarsimallutik.

Meeqqat Mælkebøttenimi najugaqarnerminni nuannaarnerulersimanagerlugit ammanerulersimanagerlugillu, meeqqanilu arlalinni ilorraap tungaanut ineriartorneq malunnarneralugu Mælkebøttenimi sulisut oqaatigaat. Meeqqalli inuunerminni suli artornartorsiorput, taakkulu iliuuseqarfiginissaannut nukissaalatsisinnaallutik.

---

1. Inernerit nunat tamat Tamaparemi 2011-imi ataatsimeersuarneranni (ISPCAN) kiisalu Nuummi november 2013-imi ataatsimeersuarnermi saqqummiunneqarput, aamma Kalaallit Nunaanni suli-niutit arlallit allat meeqqanut aarlerinartorsiorput tunngasut ineneri saqqummiunneqarlutik. Nuummi ataatsimeersuarneq SFI-mit – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd-mit Mælke-bøttecenterimillu ingerlanneqarpoq.

Meeqqat ilaat amerlaqisut iserternermninni nikallungasuusut, iki-orfissaqanngitsutut isikkoqartut, nipaatsuusut, eqqissiveqanngitsut, malinnaasinnaannngitsut aamma/imaluunniit nererusussuseqanngitsut, naarluttartut, niaqorluttartut imaluunniit oqimangertartut misissuinermi 2013-imeersumi uparuarneqarpoq. Meeqqat pingajorarterutaasa missingi iserternerminni ukiumikkut taamaaqatiminnut sakkortuumik aaqqiagiinngisuteqartarput – qinngasaarineq/nakkarsaaneq imaluunniit meeqaratiminnik annersaaneq, ilaasalu taakku tamaasa ataatsikkut atugarisarlugit.

ALLAMUT NUUNNERMIT UKIUP ATAATSIP QAANGIUNNERANI INERNERIT

2013-imi misissuinermi paasisat pingaarnersaasa ilagaat, meeqqat iserteraangamik, allamut nuukkaangamik aammalu allamut nuunnermiit ukiup ataatsimip qaangiunnerani, Kalaallit Nunaanni meeqqat nalinginnaasumik ajornartorsiuteqartarnerinit sakkortunerusunik ajornartorsiuteqartartut (soorlu tak. Christensen allallu 2009). Meeqqat amerlanersaat eqqarsartaatsikkut ajornartorsiuteqarput, soorlu nikallungallutik, annilaangallutik ikiorfissaqanngitsutullu misigallutik, soorluttaaq aamma neriniarnermikkut ajornartorsiuteqarlutik neriumassuseqaratillu. Meeqqat atuarfianni ilinniakkatigut malinnaaniarnerat ajorpallaanngilaq, kisianni inooqataanikkut ingerlalluaratik, tassa atuarnerup nalaani aammalu meraqatimik akornanniikkaangamik. Meeqqat ilarpassui meeqqat allat ataatsimoornerinut peqataanngivipput.²

Meeqqat Mælkebøttenimi najugaqarneranni ajornartorsiutit aallaavigalugit sulisoqartarpoq. Inersimasut meeqqat najorluartarpaat pisari-aqartitsisoqartillugulu tamatigut oqaloqatigisarlugit. Meeqqallumi Mælkebøttenimit nuunnerminni oqaatigisarpaat, Mælkebøttenimiinnertik nuannarisimallugu, ajornartorsiutit suugaluaaraangataluunniit inersimasut ikiorluartarsimagaatsik, soorluttaaq inersimasumik minnerpaamik ataatsimik oqaloqateqarluartarsimanertik erseqqissaatigigaat. Ataatsimut isigalugu Mælkebøttenimi najugaqarnerminni sulisut ilisarimallualertaraatsik nalinginnaasumik misigisimapput.

---

2. Periuseq The Strengths and Difficulties Questionnaire – nunani tamalaani misissuinerne atorpeqartartoq - atorlugu misissuinerne inernerit anguneqarput. Aamma kalaallisuaa www.sdqinfo.com-imi takuneqarsinnaavoq.

Meeqqat meeraqatimik allat ataatsimoornerinut akuuniarnissartik ajornakusoortittaraat Mælkebøttenimi immikkut ittumik aamma maluginiagaavoq. Meeqqap kialuunniit qinngasaarneqannginnissaa, nakkarsarneqannginnissaa imaluunniit anersinneqannginnissaa Mælkebøttenimi aalajangersimasumik malittarisassaavoq. Taamaakkaluartorli taama pisoqartillugu, inersimasoq ataaseq arlallilluunniit peqatigalugit tamanna qaqinneqartuaannartarpoq, oqaluuserineqartarluni sooq qinngasaarisooqarsimanersoq, sooq nakkarsaasoqarsimanersoq imaluunniit sooq annersitsisoqarsimanersoq, taavalu oqaluuserineqartarluni taamaaliornermut taarsiullugu qanoq iliortoqarsinnaanersoq. Taamaaliornikkut anguniagaavoq pisut meeqqanit ilinniutigineqarnissaat aammalu qinngasaarinermut, nakkarsaanermut annersitsinermulluunniit taarsiullugu qanoq iliorsinnaanerup ilinniarnissaa. Tamanna meeqqat amerlanersaasa sapersaatigisarpaat – qinngasaarigaangamik, nakkarsaagaangamik anersitsigaangamillu misigissutsiminnik oqaasinnguissartik sapersaatigisarpaat, soorlu aamma qanoq kissaateqarnerlutik, qanoq iliuuseqarnerlutik qanorlu pisoqarnera pillugu oqaloqateqarnissartik ajornakusoortittaraat. Meeqqat oqaluttuarput Mælkebøttemi najugaqarnermik nalaani aaqqiaginnginnerit pillugit oqaloqatigiinnernut arlaleriarlutik peqataasarsimallutik, kiisalu taamaaliornermik aatsaat misiliisimallutik, tamannalu aatsaat misilissimallugu nalunarnerarlugulu. Ilutigisaanik meeqqat amerlanersaat oqarput Mælkebøttemi meeraqatiminnik (minnerpaamik ataatsimik) ikinngutitaarsimallutik, ikinnguteqarnerlu aatsaat misigisimallugu. Ikinnguteqarneq siusinnerusukkut meeqqat amerlanersaasa misigisimannngilaat.

Meeqqat tamarmik Mælkebøttenimi najugaqarnermik tamaat atuartarput imaluunniit ulluunerani paaqqinnittarfimmiittarlutik, ornigassaminnut pisariaqartillugu ingiaqatigineqartarlutik. Atuarfimmi imaluunniit ulluunerani paaqqinnittarfimmi meeraq ajornartorsiuteqarpat atuarfimmi imaluunniit ulluunerani paaqqinnittarfimmi sulisunik Mælkebøttenimi sulisut oqaloqateqartarput. Taamaaliortarnikkut meeqqap Mælkebøttemi innermini naammaginartumik atuarfimmi ingerlanissaata qulakkeerneqarnissaa anguniagaavoq.

Mælkebøttenimi sulisut oqarneri malillugit meeqqat amerlanersaat angajoqqaaminnut ajunngitsumik asanninnertalimillu attaveqarput, meeqqalli amerlanersaat angajoqqaaminnit isumassorneqartussaagaluit paarlattuanik angajoqqaaminnut isumassuisisutut inissisimasarput, meeqqat angajoqqaaminnut angajoqqaamillu qanoq innerannut akisus-

saasutut imminnut inissittarlutik. Meeqqat ataasiakkaat Mælkebøttemiinermik nalaanni angajoqqaaminnut attaveqanngillat.

Meeqqat amerlanersaasa inuunerat Mælkebøttemi najugaqarneranni pitsaanerulertarpoq – Mælkebøttemillu allamut nuuleraangamik nuannaarnerulersimallutik oqartarlutik. Ingerlalluarnerulertarput allanullu attaveqarniarnerat pitsaanerulertarluni, Kalaallit Nunaannili meeqqanit allanit ajornartorsiornarnerusumik suli inuuneqartarlutik, kisiannili misilitsinnerni immersugassanilu misissuinermit atorpeqartut arlaannaanniluunniit qanoq inuunerinnerulersimanerat uppernarsarneqarsinnaanngilaq.

2013-imi misissuinermit ima inerniliisoqarpoq ”meeqqat Mælkebøttemiinermik nalaanni ajornartorsiutaarussimanissaannik isumaqarneq piviusorsiuunngilaq. Meeqqat ajunnginnerusumik ingerlalnissaminnut sakkusanik arlalinnik pissarsisinnaapput, meeqqanulli allanut ilutiminnut inooqatigiinnikkut allaanerusunik atugalinnut naleqqiullutik, annerusumik eqqumaffigineqarnissaminnik pisariqartitsisussaapput” (Christensen, 2013, qupp. 8-9).

2013-imi misissuinermit assingusumik poq: ”Meeqqat allamut nuunnermik kingorna ukiup ataatsip qaangiunnerani suli ajornartorsiorput. Amerlanerilli maannakkut najukkaminniinnertik nuannaraat, inersimasullu najugaqarfigisatik suli nuannaralugit. Aammali akipput inersimasunik, Mælkebøttemisuulli oqaloqatigisinnasaminnik amigaaqarlutik” (Christensen, 2013, qupp. 93), lu ”meeqqat allamut nuunnerminnut atatillugu meeqqanut angerlarsimaffiannut assigisaanulluunniit nuussimasut inuunerat ingerlalluarnerpaavoq, meeqqalli angajoqqaaminnut uteqqissimasut amerlanermik ajornartorsiuteqarlutik” (Christensen, 2013, qupp. 94).

NALUNAARUSIAQ MANNA: NUUNNERMIIT UKIUT PINGASUT-TALLIMAT QAANGIUNNERANNI

2013-imi misissuinerup inernerisa malitseqartinnissaat misissuinermit matumani anguniagaavoq, tassalu meeqqat Mælkebøttemimit nuunnerminnit ukiut pingasut-tallimat qaangiunneranni inuunerisa qanoq ingerlanerat misissussallugu. Meeqqat inuunerminni qanoq annertutigisumik suli ajornartorsiuteqarnerisut, inuunerat pitsaanerulersimanersoq ajornerulersimanersorluunniit, imaluunniit allannortoqarsimannginnersoq misis-

sorneqarpoq. Meeqqat meeqqanut ukiumikkut ilutiminnut pissusaat qanoq innersoq, qinngasaartittarnersut, nakkarsartittarnersut, annersinneqartarnersut imaluunniit ataatsimooqatigiit avataanniititaanersut, misissorneqarpoq, aammalu Mælkebøttemeereernermik kingorna sumut nuussimanagerat sunniuteqarnersoq, ilanngullugulu meeqqanut angerlarsimaffinnut assigisaanulluunniit, angajoqqaaminnut, ilaqtutanut allanut najugaqarfimmulluunniit allaanerusumut nuussimanagerat misissorneqarlutik.

Meeqqanut katillugit 31-nut Mælkebøttenimiit nuunnerannit ukiup ataatsip qaangiunnerani attaveqarfigineqarsimasunut paasissutissat 2013-imi ilaapput. tunngasut pissarsiarineqarput, meeqqat taakku Mælkebøttemiit nuunneriniit ukiup ataatsip qaangiunnerani attavigineqarsimapput. Meeqqat taakku attaveqarfigineqarqippuput, allamut nuunneranniit ukiut pingasut-tallimat qaangiunneranni qanoq innerat misissuineranut ilaatinniarlugu. Meeqqanit 2013-imi misissuinermit peqataasunit 31-iusunit meeqqat katillugit 26-t attaveqarfiginissat iluatsippoq.

Meeqqat arfinilinnik ukioqalereersimasut tamarmik ataasiakkaarlugit apersorneqarput, meeqqallu (inuusuttut) tamarmik suli 18-iliisimangitsut qaninnertut isumassuisui tamarmik ataasiakkaarlugit apersorneqarlutik. Meeqqat taakkulu inuunerat qanoq ingerlasimanageroq takusinnaalerniarlugu sammisat aalajangersimasut sisamat sammineqasapput:

- Najugaq, atuarneq ilinniagaqarnerlu
- Imigassamik hashimillu atuineq
- Inuunermi atukkat qanorlu ingerlaneq pillugit meeqqat oqaatigisaat
- Inuunermi atukkat peroriartornerlu pillugit angajoqqaat isumassuisullu naliliinerat.

SAMMISAQ 1: NAJUGAQ, ATUARNEQ ILINNIAGAQARNERLU

Meeqqat Mælkebøttenimiit nuunnerminnit ukiup ataatsip qaangiunnerani ajunngitsumik inuuneqartut amerlanersaat meeqqat angerlarsimaffianni angerlarsimaffimiluunniit assigisaani 2013-imi najugaqarput. Meeqqat meeqqat angerlarsimaffiannut assigisaanulluunniit nuussimasut amerlanersaat Mælkebøttenimiit nuukkamilli piffisaq tamaat allamut nuunnatik tassani najungaqarsimapput.

Meeqqat allat angajoqqaaminnut, angajoqqaarsianut imaluunniit ilaqtutanut allanut nuussimapput. Meeqqat taakku Mælkebøttenimiit nu-

unnerminniit ukiup ataatsip qaangiunnerani, meeqqanut allanut naleqqiullutik amerlanernik ajornartorsiuteqarput. Meeqqat arlallit qasse-eriaqalutik nuuttarsimapput (illoqarfimmiit/nunaqarfimmiit illoqarfimmut/nunaqarfimmut allanut aamma/imaluunniit angajoqqaaminniit ilaqtutaminnut allanut, ilaat arlaleriarlutik nuuttarsimallutik), meeqqalli ataasiakkaat Mælkebøttenimiit nuukkamik angajoqqaaminnut nuuisimapput, sulilu taakkunani najugaqarlutik.

Nuunnerit tamakku amerlaqisut eqqissisimannginnermik nassa-taqartartut allanngornerpassuarnillu kinguneqartartut meeqqamut artuk-kiinermik kinguneqarsinnaasutut isiginiarnissaat toqqarparput. Taamaa-tumik meeqqap Mælkebøtteniminngaanniit nuukkamili ukiut pingasut-tallimat ingerlaneranni piffinni assigiinngitsuni qanoq amerlatigisuni na-jugaqarsimanersaq misissorparput.

Nuuttarnerit amerlatillugit, aalajangersimasunik ikinnguteqarnis-saq aalajaatsumillu atuarnissaq meeqqamut ajornakusoornerulersin-naavoq – imaassinnaavoq atuarfimmuut allanut nuuttariaqartoq, taamaa-sillunilu atuaqatit allanngortussaassallutik. Taamaattumik meeqqat Mæl-kebøttenimiit nuunnermik kingorna atuarnerat qanoq ingerlasimanersaq misissorparput.

Inuusuttup ilinniagaqalernissaanut atuartuunerup qanoq ingerla-nera aalajangiisorujussuuvoq, taamaattumik inuusuttut 18-inik ukioqale-reersimasut ilinniarnikkut qanoq ingerlanerat misissorneqarpoq, ilinnia-gaqalersimanersut, ilinniagaqalernissamik pilersaaruteqarnersut massak-korpiarlu suliffeqarnersut misissorneqarluni.

Meeqqanut/inuusuttunut suli 18-ileereersimanngitsunut inersi-masunik isumassuisunik apersuinernit kiisalu inuusuttut 18-ileereersimasut namminneq kisimiillutik apersorneqarnerini paasisat nalunaarusiami tunngavigineqarput.

SAMMISAQ 2: IMIGASSAMIK HASHIMILLU ATUINEQ

Matumani imigassamik hashimillu atuinerup tungaatigut meeqqat/inuusuttut qanoq misilittagaqartiginersut, kiisalu taakku ilaat annertuumik imaluunniit ullut tamaasa imigassamik hashimilluunniit atu-isarnerisut misissorneqarpoq.

SAMMISAQ 3: INUUNERMI ATUKKAT QANORLU INGERLANEQ
PILLUGIT MEEQQAT NAMMINNEQ OQAATIGISAAT

Meeqqat apersorneqartut inuunerminni atukkatik qanorlu ingerlatik pillugit namminneq oqaatigisaat matumani nassuiarneqarput. Meeqqat inuunerminni atugaat peroriartornerallu nuunneriniit ukiup ataatsip qaangiunnerani misissuinermi najoqqutat assigisaat atorlugit allaaserineqarput. Meeqqat inuunerminni atugaat qanorlu ingerlanerat qitiutinneqarput, pingaartumik meeqqanut ukiumikkut ilutigisaminnut naleqqiullutik qanoq innerat pingaartillugu sammineqarluni.

Meeqqat nuunnerminniit ukiut pingasut-tallimat qaangiunnerani suli amerlasuunik ajornartorsiuteqartut naatsorsuutaavoq. Nuunnerminniit ukiup ataatsip qaangiunnerani, meeqqanut ukiumikkut ilutigisaminnut naleqqiullutik amerlanernik ajornartorsiuteqarput, aammalu nukissakinnerullutik. Taamaalilluni meeqqat/inuusuttut ukiut kingullit pingasut-tallimat qanoq ingerlasimanagerat nalilersuinermi qitiutinneqassaaq. Meeqqat ukiunik qaangigaqarluarsimappat, imaluunniit nukissaalatsinerunerat malunnaateqarsimava, taamaalillutik meeqqat taakku suli inuunerminni artorsaateqartut malunnaateqarlutik?

SAMMISAQ 4: INUUNERMI ATUKKAT QANORLU INGERLANEQ
PILLUGIT ANGAJOQQAAT MEEQQANILLU ISUMASSUISUT
NALILIINERAT

Meeqqat inuunerminni atugaat qanorlu ingerlanerat pillugu angajoqqaat meeqqanillu isumassuisut apersorneqarnerminni saqqummiussaasammineqarput. Meeqqat Mælkebøttemiit nuunnerminnisulli suli artornartumik inuuneqarnerisut, aamma nukissaqarnerulersimanagerisut nukissaalatsinerulersimanagerisulluunniit misissorneqarpoq.

TAMAKKERLUGU ISIGINNINNEQ EQIKKAANERLU

Naggataagut angusat pillugit ataatsimoortumik igisinninneq pingaarutaasalu eqikkaarnerat kiisalu angusat siunissamut qanoq atorneqarsinnaanerat saqqummiunneqassapput – Mælkebøttencenterip suleriaqqinnermini angusat sumut atorsinnaaneraim angusallu annertunerusunut atatilugu sumut atorsinnaaneri pineqarlutik.

PAASISSUTISSAT TUNNGAVIGINEQARTUT PERIUSERLU ATORNEQARTOQ

Meeqqanik/inuusuttunik 26-nik angajoqqaanillu (isumassuisunillu) 21-nik apersuinerni paasisat misissuinermi tunngavigineqarput. Meeqqanik/inuusuttunik 26-iusunit tallimat 18-inik ukioqalereersimapput, taakku angajoqqaavi/isumassortaata apersorneqanngillat, taamaattumillu inuusuttut taakku pillugit paasisutissat taamaallaat inuusuttunik taak-kunangaanneersuupput. Niviarsiaqqat katillugit 12 nukappiaqqallu 14-it misissuinermi peqataapput.

Mælkebøttenip sulinera SFI-p 2009-mi upernaakkulli malinnaaf-figilerpaa. 2013-imi upernaap tungaanut meeqqat isertertut tamaasa pil-lugit immersugassaq apeqqutitalik immersorneqartarpoq. Meeqqat Mæl-kebøttenimi qaammatit pingasut najugaqareeraangata immersugassamik immersuisoqaqqittarpoq, aamma meeqqat Mælkebøttenimiit allamut nuuleraangata taamatut pisoqaqqittarluni. Taamaaliernerup saniatigut meeppaat arfinilinnik taakkuluunniit qaangerlugit ukioqalereersimasut allamut nuuleraangamik apersorneqartarput. Apersuinerni tamani meeqqat Mælkebøttenip ulloq unnuarlu immikkoortortaani najugaqarsi-masut apersorneqartuupput. Meeqqat tamarmik Kommuneqarfik Ser-mersuuminngaanneersuupput (Paamiut, Nuuk, Tasiilaq Illoqqortoormi-ullu, kiisalu illoqarfiit taakku eqqaanni nunaqarfinninngaannersuullutik), taamanimi meeqqanik taakkunangaarsunik tiguisarnissamat Mælkebøt-ten Kommuneqarfik Sermersuumut immikkut isumaqatigiissuteqarpoq. Ullumikkut Mælkebøtten Namminersorlutik Oqartussani Ilaqutariinner-mut, Naligiissitaanermut Isumaginninnermullu Naalackersuisoqarfimmut ingerlatsinermut isumaqatigiissuteqarpoq.

Meeqqat Mælkebøttenimiit nuunneriniit ukiup ataatsip qaangi-unnerani meeqqanik taakkuninngalu isumassuisunik (angajoqqaanik, an-gajoqqaarsianik imaluunniit meeqqat angerlarsimaffianni perorsasunik) apersuinikkut, kiisalu immersugassamat apeqqutitalimmit paasisutissanik aalajangersimaqqinnaartunik, kommunimi tungiuinnermut ingerlatsivik aqqutigalugu Mælkebøttenimi sulisumit pissarsiarineqartut atorlugit paa-sissutissanik katersueqqittoqarpoq. Meeqqat 31-it, 2013-ip aallartinnerani sivikinnerpaamik ukiup ataatsip siornagut Mælkebøttenimiit nooreersi-masut pillugit inernernik imaqartumik nalunaarusiaq 2013-imi ukiakkut saqqummiunneqarpoq. (Christensen, 2013).

2014-2015-imi ukiukkut meeqqat taakku attaviginiarneqarput, ulumikkut peroriartornerisa qanoq ingerlanerat paasisaqarfiginiarlugu. Meeqqanit taakkunannga 26-t attavigineqarfinissaat iluatsippoq, tallimat 18-inik siinerlugilluunniit ukioqalereersimallutik. Meeqqat arfinilinnik sinnerlugilluunniit ukiullit tamarmik, meeqqallu (meeqqat suli 18-iliisimangitsut kisimik) isumassortaata tamarmik apersorneqarput. Ilaqutariit/meeqqat attavigineqarsinnaasimangitsut nassaaritineqarsinnaasimangillat, tassalu najukkami Mælkebøttenip ilisimasaani najugaqanngillat, sumullu nuussimanerat paasineqarsinnaasimanani. Imaluunniit ilaqtariit/meeqqat isumassuisua apersorneqarnissamut itigartitsisimalluni.

APERSUERIAASEQ

Apersorneqarluni immersugassat aaqqissuulluagaasut, aalajangersunik akisutissartallit atorlugit apersuinerit ingerlanneqarput. Immersugassat kalaallisut qallunaatullu pigineqarput. Meeqqanik apersuinerimut immersugas-saqarpoq (meeqqat ukioqqortunerujartortillugit apeqqutit amerlanerujartortut akineqartartussaallutik) aamma immersugassaq alla meeqqat isumassuisu-inik apersuinerimut atorneqartussaq. Immersugassat immersugassanut siusinnerusukkut paasissutissanik katersinermut atorneqartunut assingup-put.

Meeqqat isumassuisullu tamaasa attaveqarfiginissaat apersorneqarnissamullu isumaqatigiissuteqarfiginissaat Mælkebøttencenterip akisussaaffigaa. Meeqqat ilarpassui Mælkebøttenili qimakkamikku Nuummiit allamut nuussimapput, Kalaallilu Nunaannilu tamani tamaani siaruaassimallutik – meeraq ataasituaq Danmarkimi najugaqalersimavoq. Meeqqat arfineq-pingasut, taakkunannga meeraq ataaseq 18-inik ukioqalereersimasoq, kiisalu meeqqat arfineq-marluk isumassuisui SFI-mi ilisimatusaatigallugu misissuisumit apersorneqarput. Meeqqat arfinillit taak-kulu isumassortaata danskisut apersorneqarput, meeqqat marluk oqalut-seqarluni apersorneqartut. Meeqqat Nuummiit ungasissumi najugallit ajornanngikkaangat Mælkebøttencenterip suleqatigisartagaanit meeqqat angerlarsimaffianni allami sulisunit apersorneqartarput, taamaaliornikkut ungasissumut angalanissaraluq pinngitsoorneqarsinnaammat, immersu-gassallu apeqqutitallit akineqareeraangamik Mælkebøttencenterimut uter-tinneqartarput. Meeqqat sinneri annerusumik Mælkebøttencenterimi su-lisunit apersorneqarsimapput. Meeqqat sinneri Sullissivimmi Mælkebøt-tenimi sulisuunerusunit apersorneqarput. Apersuinerit tamarmik ukiu-nerani 2014-miit 2015-imut ingerlanneqarput.

Apersuisut assigiinngitsunik tunuliaqutaqarmata meeqqallu qanoq apersornissaannut annerusumik allagaannartigut ilitser-sorneqarsimammata, apersuisut ilaasa apeqqutit assigiinngitsunik paasis-arsimasinnaavaat. Taama pisoqarsimanera akissutitigut takuneqarsin-naagaangat, apersuinermi akissutit misissueqqissaarnermi ilanngunneqar-tanngillat. Apersuisut ilaasa, kinaluunniit apersoralurunikku, akissut taan-naannaq allattarsimammassuk asersuutit taaneqarsinnaavoq. Aamma apeqqutit ilaat akineqartarsimanngillat imaluunniit "naluaara"-mik aki-neqartarsimallutik. Apersuisup ilanneeriarluni apeqqutit ilai paasisarsi-manngikkai ilimanarpoq, taamaattumillu apeqqutigisarsimanagit, apersuisullu ilaat isumaqartarsimagunarlitik meeraq apeqqummik taama ittumik aperissallugu pissusissamisunngitsoq. Assersuutigalugu meeqqap imminut naleqartutut misiginera pillugu apeqqutit ilarpasui oqaaseqatigi-innik assigiinngitsunik imaqartut "isumaqataavunga"-mik "isu-maqataanngilanga"-mik imaluunniit "naluaara"-mik akisassat pineqarput –apeqqut unaasinnaavoq: "Ilaannikkut sunngitsutut misigisarpunga". Apersuisut arlaat ataaseq oqarpoq apeqqutit taama ittut apeqqutigisima-nagit, imaalluarsinnaavorlu allat aamma taama isumaqarsimasut. Apeqqutit akineqanngitsut amerlavallaaraangata, apeqqutip na-lilersueqqissaarnernut ilanngunneqartannginneranik kinguneqartarpoq.

Eqqaamaneqartariaqartoq alla tassaavoq meeqqat/inuusuttut ukiumikkut nikinganerat. Misissuinermi "meeraq" angajullerpaaq 1994-imi inunngortuuvoq, taamaattumillu piffissami apersuiffiusumi 20-t sin-nilaarlugit ukioqarluni, meeraq nukarlerpaaq 2008-mi inunngortuuvoq taamaalillunilu piffissami apersuiffimmi arfinilinnik ukioqangajalerluni. Meeqqat akissutaannut soorunami qassinik ukioqarneri aalajangiisu-usorujussuupput, misissuinermilu inernerit isumasiornerannut paasis-sutissiisutiginerannullu, inernerit isumasiorneqartillugit, ukiui aalajan-geeqataasutut eqqaamaneqartariaqartarlutik.

Meeqqat misissuinermi pineqartut ikittuinnaanerisa kinguneranik (meeqqat/inuusuttut katillutik 26-ugamik), misissuinermi na-lilersueqqissaarnerit isumasiuinerillu paasisutissiisutigineqartut pitsaas-sutisimik misissuinerit isikkoqarnerummata, naak apersuilluni immersu-gassat aaqqissuullugaasut atorlugit paasisutissat katersorneqarsimagalu-artut. Apersuisulli assigiinngitsut atorneqarmata apersuinerillu ilaat kalaal-lisut ilaallu danskisut ingerlanneqarsimallutik, paasisutissat kater-sorneqartut aqussinajumallugit, immersugassat aaqqissuullugaasut ator-neqartariaqarsimapput.

EQIKKAANEQ

Misissuinerup inernerit nalunaarusiami matumani allaaserineqarput, meeqqanik ukiut pingasut-tallimat matuma siornagut Mælkebøttemiit nuuttunik 26-usunik, kiisalu meeqqat (18 inorlugit ukiullit) isumassuisuini apersuilluni immersugassat immersorneqarsimasut nalunaarusiami tunngavigneqarlutik. Inernerit kisitsisinngorlugit suliarineqarput, meeqqalli misissuinermi peqataasut ikittunnguummata, paasissutissat katersorneqartut annerusumik pitsaassutsikkut suliarineqarput. Meeqqat misissuinermi peqataasut tamarmik angajoqqaavisa meeqqallu pineqartut Mælkebøttemiit allamut nooreernerup kingorna attavigineqarsinnaanertik akuersissutigisimavaat.

NAJUGAQ, ATUARNEQ ILINNIAGAQARNERLU

NAJUGAQ

Mælkebøttenimiit allamut nuunnermiit ukiut pingasut-tallimat qaanngi-unnerini meeqqat Kalaallit Nunaanni sumiiffinni assigiinngitsuni najugaqarput, meeraq ataaseq Danmarkimi najugaqarluni. Illoqarfii najugaqarfiit tassaapput Uummanaq, Qaqortoq, Nuuk (Nuussuarlu³), Nanortalik, Sisimiut, Ilulissat aamma Aalborg, kiisalu nunaqarfiit illoqarfinnut taak-kununnga atasut ataasiakkaat. Meeqqat misissuinermi ilaatinneqartut affai sinnilaarlugit, 26-iusunit 14-it, sulii Nuummi (Nuussuarmilu) najugaqarput, sinneri allani najugaqarlutik.

Meeqqat anaanaminni aamma/imaluunniit ataaminni, ilaqtaminni allani, ilaqtariinni paaqqutarinnittartuni, meeqqat angerlarsimaffianni imaluunniit katsorsaaavinni (katsorsaavik Nuummiittoq Kalaallit Nunaanni taannatuaavoq) najugaqarput.

Tabel 2.1-imi meeqqap sumi najugaqarnera takutinneqarpoq. Tabellemi paasissutissat taamaallaat meeqqanut 18-it inorlugit ukiulinnut 21-nut tunngapput, taakkuninngalu isumassuisut apersorneqarsimallutik.

Tabel 2.1-imi takutinneqarpoq meeqqat 18-it inorlugit ukiullit apersorneqartut affangajaat ullumikkut meeqqat angerlarsimaffianni assigisaanniluunniit najugaqartut. Meeqqanit arfineq-marluusunit anaa-

---

3. Nuussuaq Nuup illoqarfianut ilaavoq

naasup/ataataasup/ataatap inooqataata/anaanap inooqataata aper-
sorneqarfigisimasaannit pingasut, siusinnerusukkut piffissami aalajanger-
simasumi meeqqat angerlarsimaffianni najugaqarsimapput kingusinne-
rusukkullu angajoqqaaminnut angerlartinneqarsimallutik.

TABEL 2.1

Meeqqat 18-it inorlugit ukiullit 21-t misissuinermi peqataasut, sumi najugaqarne-
rat malillugu agguataarlugit. Amerlassusaat aammalu procentit.

Najugaqarfik:	Amerlassusaat	Procent
Anaana aamma/imaluunniit ataata, ataatap aappaa aam- ma/imaluunniit anaanap aap- paa arnassaq	7	33
Arnarsiaq aamma/imaluunniit ataatarsiaq	3	14
Meeqqat angerlarsimaffianni assigisaanniluunniit	10	48
Allami	1	5
Katillugit	21	100

Inuusuttut 18-it sinnerlugit ukiullit ataasiakkaat kisimiillutik najugaqarput,
sinnerisa anaanartik aamma/imaluunniit ataartik najugaqatigalugu. Ilaat
meeqqat angerlarsimaffianni imaluunniit ilaqutariinni paaqqutarinnittar-
tuni siusinnerusukkut najugaqarsimapput, 18-ileereernermilli kingorna
taassaniiginnarsinnaasimanatik. Taamaattumik angajoqqaaminnut nuus-
simapput (apeqqutaatinnagu angajoqqaat inissisimani allanngorsima-
nersut allanngorsimannnginersulluunniit)⁴.

Piffissap paasissutissanik katersuiffiup kingulliup tungaanut
meeqqat qasseriarlutik nuuttarsimanagerat assigiinngiiaarpoq. Meeqqat
ilaqutariinni paaqqutarinnittartuni najugallit ilaat Mælkebøttenimiilli
anigamik taakkunani najugaqaannarsimapput, ilaalli ilaqutariinni paaqqu-
tarinnittartuni arlalinni najugaqarsimallutik. Meeqqat ilaasa namminnek
ilaquttatik, ilaqutariit paaqqutarinnittartut piffissallu ilaani anaanartik
aamma/imaluunniit ataartik paarlakaajaallugit najugaqatigisarsimavaat.
Meeqqalli ataasiakkaat nuttartorujussuusimapput – Mælkebøttenimiit nu-
unnermi kingorna piffissap ingerlanerani meeqqap ataatsip nuttarnerpaap
najugaqarfiit assigiinngitsut arfinillit (Kalaallit Nunaanni sumiiffinni assi-
giinngitsuni sisamaniittut) najugaqarfigisimavai.

4. Tamatuma aqqiussutitut qanoq pitsaatigenera aamma Danmarkimi suliamut ilisimasalinnit oqal-
lisaasarpog.

Meeqqat katillutik 14-it Mælkebøttenimiit nuukkamik meeqqat angerlarsimaffiannut (imaluunniit katsorsaavimmut) nuussimapput, me-erlarlu ataaseq atuartut angerlarsimaffiannut nuussimalluni⁵. Meeqqat ilaat meeqqat angerlarsimaffiannut Nuummiittumut nuussimapput, meeqqallu allat meeqqat angerlarsimaffiannut illoqarfimmi allamiittumut nuussimalutik.⁶ Inissineq meeqqap atugaanik ajornartorsiutaanillu ilaatigut tunngaveqartarpoq, ilaatigut sumi inissaqarnera apeqqutaasarluni, aamma angajoqqaat immikkut kissaataat tunngavigineqarsimasinnaallutik. Meeqqat meeqqat angerlarsimaffiannut nuuttut amerlanersaat meeqqat angerlarsimaffianniiginnarput. Meeqqalli ataasiakkaat piffissap aalajanger-simasup ingerlareernerani angajoqqaaminnut utersimapput, angajoqqaat atugaat pitsaanerulersimammata, imaluunniit ima ukioqqortugilersima-gamik meeqqat angerlarsimaffianni najugaqartuaannarsinnaanatik.

Meeqqat Mælkebøttenimiit nuukkamik ikittuinnaat angajoq-qaaminnut toqqaannartumik nuussimapput – aaqjineq tamanna meeqqanut marlunnut pitsaasuusimavoq, meeqqalli allat tamatuma kingorna ilaqutariinnut paaqqutarinnittartunut inissinneqartariaqarsimal-
lutik.

Isumassuisut apersorneqartut amerlanersaat – tassa angajoqqaat, angajoqqaarsiat taamatuttaarlu aamma meeqqat angerlarsimaffianni suli-
sut – isumaqarput meeraq ilisarimalluarlugu. Meeqqap siornatigut inuu-
nerisimasaa pillugu ilisimasaqarnek pineqanngitsutuaavoq, angajoqqaat
kisimik pinnatik apersorneqartut tamarmik akipput meeqqap siusinne-
rusukkut inuunerisimasaa pillugu paasitinneqarluarsimanatik. Tamanna
meeqqap tigungerani angajoqqaarsiat meeqqallu angerlarsimaffii nalingin-
naasumik annikitsuinnartumik paasissutissinneqartarsimanerannut takus-
sutissaavoq. (Kalaallit Nunaanni isumaginninnermut inatsisit naapertor-
lugit) naatsumik killiffilersuisoqartussaavoq, meeqqap sooq anger-
larsimaffimini najugaqarsinnaannginnera tunngavilersorneqarluni, kiisa-
lu piffissamut qaninnerpaamut iliussissanut pilersaaruteqarluni taakkuli
saniatigut sunik paasissutissiisooqartarnera killeqarpoq. Inersimasut qanga
pisimasut pillugit – aammalumi ullumikkut pisut pillugit angajoqqaanik
oqaloqateqartarnerup assigisaanik – meeqqamik oqaloqateqartannginne-
rat nalinginnaanerummat, pissutsinik inuit meeqqap isumassorneqarnis-
saanut akisussaasut ilisimanngisaannik soorunami atuuttoqarsimassaaq.

---

5. Meeqqat nunaqarfinneersut illoqarfimmut nunaqarfimmut qaninnerususumiittumut nuuttarput, atuarfimmi atuarnertik inaarsarniarlugu atuartut angerlarsimaffianni najugaqartarlutik.

6. Kalaallit Nunaanni illoqarfinni assigiinngitsuni arfineq marlunni meeqqat angerlarsimaffeqarpoq.

Taamaattumimmi aamma angajoqqaarsiat meeqqallu angerlarsimaffianni sulisut meeraq pimisuulli ilisarisimatiginaat aperineqaramik, amerlanersaat apeqqummut tassunga naaggaarput.

ATUARNEQ

Meeqqanit 18-it inorlugit ukiulinnit 21-iusunit 18-t atuartuupput⁷, pingasut ulluunerani paaqqinnittarfinniittarlutik. Meeqqat atuartut amerlanersaat atuatigini nalinginnaasuni atuartuupput, ataasiakkaat immikkut atuartinneqartut, meeqqallu marluk klassemi nuungitsoorsimallutik.

Meeqqat Nuummiiginnartut Nuussuarmiiginnartullu Mælkebøttenimiikkallaramik atuarfigisimasaminni atuarnertik nalinginnaasumik nangittarpaat, meeqqat allanut nuuttut atuarfimmumut allamut nuuttartut.

Isumassuisut aperineqarput meeqqat kalaallisut atuarnermi kisitsisilerinermilu qanoq ingerlanersut. Taamaallaat meeqqat ataasiakkaat atuarnerminni malinnaasinnaangillat, oqaatigineqarpoq meeqqat amerlanersaat ajunngilluinnartumik ingerlasut, sinnerilu ingerlalluakannersutut oqaatigineqarlutik. Meeqqat affaat sinnerlugit Mælkebøttenimiilli nuukamik atuarfimmi pikkorinnerulersimasutut ilikkagaqarnerulersimasutullu nalilerneqarput. Tamanna meeqqat angerlarsimaffiitut nuussimasunut annerusumik atuuppoq, aammali meeqqat sinnerisa ilaannut arlalinnut atuulluni. Meeqqat ingerlalluanninnerpaat meeqqanut angajullernut ilaagajunnerusarput.

Meeqqanut marluinnarnut tunngatillugu oqaatigineqarpoq atuarnertik nuannarinngikkaat - meeqqat sinnerisa atuarnertik nuannaraat. Inersimasut meeqqanik isumassuisut tamarmik meeqqap atuarfiitut attaveqarsimapput – affaasa atuarfik iluarisimaarpaat, sinnerisa iluarisimaarpallanngikkaat, ataaserlu ”nalua”.mik akisimalluni.

Apersuinerit nalaanni meeqqat atuarfimminnut attaveqarnerat ataatsimut isigalugu aalaakkaanerulersimavoq. Matumanili eqqaama-neqassaaq inuusuttut 18-inik amerlanerusunilluunniit ukiulinnut paasisstissat assigisaat pigineqanngimmata.

Taamaalilluni meeqqat amerlanersaannut oqaatigineqarpoq atuarfimmi ingerlalluartut, ilikkagaqarnerullutik siusinnerusumullu naleqqiullugu ingerlalluarnerullutik.

---

7. Immaqa 1. klassemi, taannalu Danmarkimi 0. klassip assigaa

ILINNIARTITAANEQ

Inuusuttut katillutik qulingiluat oqaatigaat atuarnertik naammassisimal-lugu. Taakkunannga tallimat 18-inik ukioqarput ukioqqortunerullutil-luunniit, meeqqallu angajullit sinnerinit angajullerpaat sisamat pineqarlutik. Qulingiluaasunit marluk oqaatigaat ilinniakkamik aallartitsisimallutik, sinneruttullu arfineq marluk ilinniakkamik aallartitsisimanngillat.

Inuusuttut aamma suliffeqarnersut aperineqarput. Qulingiluaasunit marluk oqaatigaat ullup ilaanna suliffeqarlutik, ataatsillu oqaatigalugu kaasarfimmiussarsiniarluni annikitsuinnarmik suliffeqarluni. Sinneruttut arfinillit suliffeqanngillat.

Suliffissarsiornersut (suliffittaarusunnarsullu) aperineqaramik qulingiluaasunit sisamat akipput suliffissarsiorlutik, inuusuttullu tallimat akillutik suliffissarsiorlatik.

IMIGASSAMIK HASHIMILLU ATUINEQ

Kalaallit Nunaanni inuusuttut imigassamik hashimillu nalinginnaasumik siuissorujussuakkut atuisunngortarput (soorlu tak. Christensen & Bavi-skar, 2015). Meeqqallumi misissuinermi matumani peqataasut imigassa-mik hashimilluunniit misileeqqaaraangamik ukiukitsuaraasimapput. Inu-usuttut ilaasa inersimasut atortagaannik misileerusunnertik pissutigine-rusimavaat, aatsaammi ukioqqortunerulaaleraangamik akuttunngitsumik atuisunngortarlutik. Inuusuttut ilaat siusissukku ataavartumillu atuisuu-lersarput.

IMIGASSAMIK ATUINEQ

Meeqqanit/inuusuttunit 26-nit apersorneqartunit aqqanillit imigassartors-imanngisaaannarsimallutik oqaatigaat, meeqqat/inuusuttut pingasut apeqqut akisimanagu (katillutik meeqqat 14-iupput). Annerusumik meeqqat nukarliit, tassalu sulii qulingiluanik ukioqalersimanngitsut imigas-sartorsimanngisaaannarsimallutik oqaatigaat.

Meeqqat/inuusuttut aqqaneq marluk aqqaneq marluk imigassa-mik ussiisimasut imigassartoqqaaramik qassinik ukioqarlutik taamaalior-simansut aperineqarput. Katillutik meeqqat arfineq marluk akipput taamatut ilioqqaaramik qulingiluat 13-illu akornanni ukioqarsimallutik,

meeqqat tallimat oqartut 14-it 17-illu akornanni ukioqarlutik taamatut iliorsimallutik. Taakku arlaannaalluunnit imigassamik misileeqqaaramik 17-it sinnerlugit ukioqarsimangillat.

Meeqqat aperineqaramik inuutillutik aalakoorsimangersut, aammalu aalakoorsimaganik qassinik ukioqarlutik taamatut iliorsimangersut, arfineq-marluk akipput qulingiluat 13-illu akornanni ukioqarlutik aalakoqqaarsimallutik, pingasut 14-17-illu akornanni ukioqarlutik taamatut iliorsimasut, marlullu 18-inik imaluunniit taakkunanga amerlanernik ukioqarlutik taamatut iliorsimasut. Meeqqat imigassamik usseeqqaaramik ukiukinnernerpaasimasut aamma taakkupput aalakoqqaaramik ukiukinnerpaasimasut. Soorunami meeqqat taama ukiukitsigalutik imigassartorsimangersut ilumullu aalakkorsimangersut eqqarsaatigineqarsinnaavoq.

Meeqqalli ilarpaaluisa siusikkukkut imigassartortarsimanagerat aammalu suli ukiukeqalutik aalakooreersimanagerat Mælkebøttenimi sulisunik oqaloqateqarnermi uppersarneqarpoq.

Imigassap meeqqat inuuneranni qanoq initutiginera paasisaqarfiginiarlugu, ullumikkut qanoq akulikitsigisumik aalakoorniarlutik imertangersut naggataagut aperineqarput. Inuusuttunit aqqaneq-marluusunit tallimat imigassartortarsimanagerminnik uppersaasut oqaatigaat, ullumikkut aalakoorniarlutik akulikitsumik imigassartortarlutik. (Inuusuttoq ataaseq) sapaatip akunneranut arlaleriarluni aalakoortarpoq, allat (inuusuttut sisamat) qaammammut arlaleriarlutik aalakoortartut. Pingaartumik inuusuttut ukioqqortunersaat aalakoorniarlutik akulikitsumik imigassartortarput.

Inuusuttut akuttunngitsumik imigassamik atui piloortartut, imigassartornermikkut aalakuulertarnertik paasiinnartaraat paasinarpoq – tamanna ajornartorsiutitut isigalugu arlaannaataluunniit oqaatiginngilaa. Aammattaaq tamatuma inersimasunut oqaloqatigiüssutigisarneranut, imaluunniit inersimasut tamatumunnga annerusumik akuliuttarnerannut arlaannaatigulluunniit malunnaateqanngilaq. Inuusuttut imigassartuinartarput – tamannalu taamaattussaannartut isigalugu.

Inuusuttut imigassamik atuinertik qanoq aningaasalersortarneraat apeqqutigineqanngilaq. Inuusuttulli amerlanertigut annerusumik isertitaqartanngimmata, apeqqutip tamatuma siunissami annertunerusumik sammineqarnissaa pissusissamisoorinnaavoq.

HASHIMIK ATUINEQ

Kalaallit Nunaanni hashimik atuineq ukiuni kingulliunerusuni annertusi-artuaarsimavoq. Nunap kitaa kujataalu, ulluinnarni ”sinerissamik” taagorneqartoq, nunap sinneranut naleqqiulluni ullumikkut sulii atuiffiu-neruvoq. Atuineq arlaleriarluni allaaserineqarsimavoq, ilaatigut misissuiner-nermi *Kalaallit Nunaanni Meeqqat*-ni, matumani inersimasut atuinerat uk-katarineqarluni (Christensen, Kristensen & Baviskar, 2009), kiisalu misis-suinermi *Kalaallit Nunaanni Inuusuttut*-ni, inuusuttut hashimik atuisarnerat ukkatarineqarluni.

Meeqqanit inuusuttunillu apersorneqartunit 26-iusunit qulingilu-at hashimik pujortarsimapput imaluunniit hashimik iisisimallutik. Ataa-siakkaat ataasiaannarlutik misilissimavaat, allat arlaleriarlutik hashitorsi-masut. Meeqqat/inuusuttut 13-it akipput hash-imik misiliisimanatik, meeqqat sisamat apeqqut akisimangikkaat.

Meeqqat/inuusuttut hashimik pujortaqaaramik imaluunniit iiseqqaaramik qassinik ukioqarsimangersut aperineqarput. Meeqqat marluk akipput siullermik misileeqqaaramik arfinillit arfineq-pingasullu akornan-ni ukioqarsimallutik, pingasullu akillutik qulingiluut 13-illu akornanni aki-oqarsimallutik – tamannalu isumaqarpoq meeqqat tallimat 13-inik imaluunniit taakku inorlugit ukioqarlutik hashimik misileeqqaarsimasut. Peqatigisaanik meeqqat/inuusuttut sisamat hashimik misileeqqaaramik 14-it 17-illu akornanni ukioqarsimapput, arlaannaalluunniit misileeqqaar-rami 17-it qaangerlugit ukioqarsimangilaq.

Meeqqanit qulingiluaasunit sisamat hash-mik pujortarnermik iisinermilluunniit misiliisimasut, ullumikkut hashimik aalajangersimasu-mik atuisuunngillat. Taakku qaqutiguinnaq hashitortarlutik oqaatigaat. Meeqqat/inuusuttut hashimik pujortarnermik iisinermilluunniit misiliisi-masut sinneri tallimat, ullut tamangajaasa hashimik atuisarput. Taakku meeqqanut ukioqqortunerpaanut ilaapput.

Meeqqanit/inuusuttunit apersorneqartunit 26-iusunit, inuusuttut tallimat ullut tamaasa hashimik atuisuupput. Inuusuttut ullut tamaasa ha-shimik atuisartut inuusuttoqatiminnit misissuiffiqineqartunit ukioqqortu-nerummata, meeqqat 26-usut tamarmik 14-inik sinnerlugilluunniit ukioqaleereerpata, inuusuttut ilaasa ullut tamaasa hashimik atuisartut amerleriarnissaat naatsorsuutigisariaqarpoq. Taamaattumik tamatuma eqqumaffiqineqarnissaa pingaaruteqarpoq.

Imigassamik atuisarneq assigalugu, inuusuttut ullut tamaasa hashimik atuisarnerik ajornartorsiutitut isiginngikkaat malunnarpoq, soorlu aamma inuusuttut tamanna pillugu inersimasunik oqaloqateqartarnerat imaluunniit tamatumunnga inersimasut akuliuttarnerat ilimananngitsoq. Inuusuttut ilaat ullut tamaasa hashimik atuisuusoq qanoq akulikitsigisumik hashitortarnerminik aperineqarami, nuannaajallalluni qungujuutaa oqarpoq: ”Ullut tamaasa”, assullu iluarisimaarinnippasilluni⁸.

Inuusuttut ullut tamaasa hashimik atuisut amerlanersaat ilinnia-gaqanngillat, suliffeqaratik suliffissarsioratillu. Taamaallilluni inuusuttut taakku inuiaqatigiit avataannut inissikkiartulersutut oqaatigineqarsinnaap-put.

Hash imigassamit akikinnerulaarpoq, ingammik imigassamik aalakuussutigissallugu naammattumik pissarsissagaanni, taamaattoq ullut tamaasa aningaasartuutaavoq. Imigassamik hashimillu atuinerup qanoq aningaasalersorneqartarnera misissuinermi apeqqutigineqanngilaq, taamaattumik tamanna pillugu ilisimasaqanngilagut.

---

8. Apersuinerit ilaat ilisimatusaatigalugulu misissuisumit ingerlanneqartoq.

INUUNERMI ATUKKAT QANORLU INGERLANEQ PILLUGIT MEEQQAT OQAATIGISAAT

Meeqqat inuusuttullu ukiut pingasut-tallimat matuma siornagut Mælkebøttemiit nuuttut 26-usut tamarmik apersorneqarput. Apersuinermi akissutaat kapitali 4-mi tunngavigineqarput. Meeqqanit inuusuttunillu 26-usunit akissutit imaaliannaq imminnut sanilliuqqarsinnaanngillat, pineqartut ukiumikkut annertuumik nikingaqimmata. Taamaattoq oqaatigineqartut ataatsimoortillugit saqqummiunneqarput, pisariaqarfia-tigullu ukiuinnut tunngatillugu oqaasertalerneqartarlutik. Meeqqat nuun-nerminiit ukiut pingasut-tallimat qaangiunneranni ukiui tabel 4.1-mi takutinneqarput.

TABEL 4.1

Misissuinermi meeqqat inuusuttullu Mælkebøttemiit nuunnermiit ukiut pingasut-tallimat qaangiunneranni ukiuinnut agguataarlugit. Amerlassusaat procentinngor-lugillu.

Ukiut	Amerlassusaat	Procent
6-8 ukiullit	7	27
9-13 ukiullit	6	23
14-17 ukiullit	7	27
18-20 ukiullit	6	23
Katillugit	26	100

QANOQ INGERLANEQ

Meeqqat amerlanersaat oqarput nuannaartuaannangajallutik ajunngituaannangajallutillu. Marluinnaat akipput nalinginnaasumik nuannaarpiartaratik. Nunnermiit ukiup ataatsip qaangiunnerani inernernut tamanna assinguvoq.

Meeqqat/inuusuttut aperineqaraangamik massakktu najugaqarisartik qanoq nuannaritigineraat, taakku akissutaat assigiinngisitaarnerupput. Meeqqat arfineq-pingasut akipput massakktu najugartik nuannarisorujussuullugu, qulillu akillutik najugartik nuannaralugu. Tassa katillugit meeqqat 18-it, meeqqat inuusuttullu tamarmiullutik 26-usut 70%-iisa missingi.

Meeqqat/inuusuttut sinneruttut arfineq pingasut maannakktu najugartik nuannarivallaanngilaat (katillugit meeqqat/inuusuttut arfinillit) imaluunniit nuannarinagu (-rinngivillugu). 31%-it amerlakannerput – tassami meeqqat/inuusuttut pingasuugaangata ataatsip maanna najugaqarfimminik nuannarinninnginnerata assigimmagu.

Meeqqat sorliit najukkaminnik nuannerinninnginnersut isiginia-rutsiugu, najukkaminnik nuannarinngitsut tassaanerupput meeqqat angajulliunerit. Najugarisap qanoq ittuunera isiginiarutsigu, meeqqat/inuusuttut najugarisaminnik nuannarinninngitsut ilaquuttaminni (angajoqaarinngisaminni), immaqaluunniit ilaqutariinni paaqutarinnittartuni imaluunniit namminneq najugarisaminni qanorluunniit ittumi meeqqanit allanit najugaqakulanerusarput. Meeqqat angajoqqaaminni najugallit (tamarmiunngitsulli) najugartik amerlanertigut nuannarinesarpaat. Meeqqat meeqqat angerlarsimaffianni assigisaanniluunniit najugallit najugartik nalinginnaasumik aamma nuannarisarpaat.

Nalilersueqqissaarneq tunngaviginerullugu isiginiaraanni, takuneqarsinnaavarput inersimasut isumassuisut, ikorfartuisut maluginiaasullu (tassa angajoqqaat ingerlalluartut imaluunniit meeqqat angerlarsimaffianni sulisut) najuuffigisaanni meeqqat najugaqartut tassaasut meeqqat najukkaminnik nuannarinnittut. Meeqqat inersimasut meeqqat pillugit najuuffiginngisaanni, aamma taamatulli isumassuiffiginngisaanni pisariaqartilugulu ikiuiffiginngisaanni najugaqartut, najugartik nuannarivallaanngilaat (angajoqqaat, ilaquttat, ilaqutariit paaqutarinnittartut ingerlalluanningsut najuuttanngitsullu pineqarlutik, imaluunniit meeqqamik isumassuisinnaasumik pissusiviusutigut peqannginnera pineqarluni). Meeqqat/inuusuttut misissuinermi peqataasut taama ikitsigitillugit iner-

nerit uppernarsaatitut atorneqarsinnaanngillat, taamaakkaluartorli meeqqat inuusuttullu taakku qanoq ikiorneqarsinnaanerit eqqarsaati-geqqissaassallugu soqutiginarpoq.

Meeqqat/inuusuttut najukkaminni inersimasunit ilikkarneqarsi-manerlutik, aammalu najukkaminni oqaloqatigilluartaqkaminnik inersi-masoqarnerisq aperineqarput. Meeqqat/inuusuttut 18-it (70%-iisa mis-singi) isumaqarput inersimasunit ilikkarluarneqarsimallutik, sinneruttut arfineq pingasut (30%-iisa missingi) isumaqartut inersimasut ilikkarlu-arsimannngikkaatsik. Akissutit amerlanersaat meeqqap najukkami qanoq nuannaritigineranik akissutaanut assersuunneqarsinnaapput. Meeqqat najukkaminnik nuannarinnittut amerlanersaat isumaqarput inersimasut ilikkarluarsimagaatsik.

Katillutik meeqqat 17-it (65 %) akipput, najukkaminni minner-paamik inersimasoq ataaseq oqaloqatigilluartaqarlugu – meeqqat sinneri qulingiluat taama isumaqaratik. Matumani aammaarluta takuarput meeqqat/inuusuttut najukkaminnik nuannarinnittut isumaqartut, ikin-nerpaamik inersimasoq ataaseq oqaloqatigilluarsinnaallugu. Taamaaqataanik meeqqat/inuusuttut 17-it ajornartorsiorfimminni iner-simasumit minnerpaamik ataatsimit ikiorneqartarsimapput.

IKINNGUTIT INUNNULLU ALLANUT ATTAVEQARNEQ

Meeqqat/inuusuttut 26-ullutik tamarmik akipput, ukioqatiminnik ikin-nerpaamik ataatsimik ikinngutigilluagaqarlutik. Taakkunanga 20-t isu-maqarput ajornartorsiuteqarunik ikiortigisinnaasaminnik ikinnguteqarlutik, 22-t akillutik ukioqatiminnik ikinnerpaamik ataatsimik eqqarsaatitik pillugit oqaloqatigisinnaasaqarlutik, 19-illu ukioqateqarput isumaminnik anitsiffigisinnaasaminnik. Tamanna isumaqarpoq meeqqat/inuusuttut ikiortigisinnaasaminnik ukioqateqanngitsut arfiniliusut, meeqqat /inuusuttut eqqarsaatitik pillugit ukioqatiminnik avitseqateqarsinnaanngitsut sisamaasut, kiisalu meeqqat/inuusuttut ukioqatiminnut isum-maminnik anitsisinnaanngitsut arfineq marluullutik.

Soorunami kisiitsisit taakku tunngaavigalugit qulakkeerlugu iner-niliussaqaarnissaq killeqarpoq. Meeqqat/inuusuttut ukiui akissutinut naleqqiukkutsigit, paasissavarput ikiortigisinnaasaminnik, eqqarsaatitik pillugit oqaloqatigisinnaasaminnik aammalu qanorluunniit oqarfigisinnaa-saminnik ukioqateqanngitsut tassaannerusut inuusuttut ukioqqortunerit

(14-inik taakkunangalu amerlanernik ukiullit). Tamatuma aamma ilimanarsiseqqippaa meeqqat/inuusuttut ukioqqortunerit ajornartorsiuteqarnerusut.

Meeqqalli angajullit nukarlernit ajornartorsiuteqarnerunnerannik tamanna isumaqartariaqanngilaq. Meeqqat nukarliit inersimasunit isumassorneqarfigisinnaasaminni isumassuinissamullu nukissaqarfigisaminni, soorlu meeqqat angerlarsimaffiani sulii najugaqartuernerat tamatumunnga pissutaataasinnaavoq.

Peqatigisaanik malugineqarpoq meeqqat/inuusuttut 23-t (88 %) akimmata qaqugukkulluunniit iliuuseqatigijuaannakkaminnik ukioqateqarlutik, inuusuttut pingasut taama peqateqanngitsut, taamaallit lutillu kiserliortutut oqaatigineqarsinnaallutik.

IMMINUT TATIGINEQ INUUNERMILLU NAMMAGISIMAARINNINNEQ

Meeqqat/inuusuttut imminnut tatiginerannik inuunerminnillu naammagisimaarinninnerannik takutitsisunik arlalinnik apeqquaqarfigineqarput. Meeqqat/inuusuttut nalinginnaasumik imminnut tatigilluarput inuunerminnillu naammagisimaarinnillutik, ilaalli ilaminnit allaanerusumik atugaqarput. Paasissutissat agguataarnerat siuliani nassuiarneqartoq atuuteqqippoq, tassalu meeqqat/inuusuttut angajulliunerulaartut annerusumik naammaginninnatik akisaramik. Meeqqat/inuusuttut imminnut pitsaasunik misigisimasutut inuunerminnillu naammagisimaarinninnittutut akinerat malillugu akissutit agguataarnerat tabel 4.2-mi takutinneqarpoq, meeqqat/inuusuttut imminnut pitsaanngitsumik isiginnittutut akissutaat malillugit agguataarnerat tabel 4.3-mi takuneqartoq.

TABEL 4.2

Imminut tatiginerat inuunermillu iluarisimaarinninnerat, meeqqat inuusuttullu misissuiffiqineqartut isumaqataaneritut agguataarlugit. Amerlassusaat.

Oqaatigisaq:	Aap	Naagga	Oqaatigineqanngilaq/naluara
Imminut naammagisimaarpunga	20	3	3
Artalinnik piginnaaneqarpunga	18	1	7
Amerlanerpaat assigalugit taakkutulli pikkorisigaanga	18	4	4
Isumaqarpunga inuullunga nalilik. Allatulli nalitutigaanga	21	2	3
Imminut pitsaasumik isumaqarfigaanga	17	3	6

Akissutaannit erserpoq meeqqat amerlanerit imminnut tatigisut inuunermillu naammagisimaarinnillutik. Apeqqutilli ilarpaalui akineqanngillat, tamatumalu kingunranik inernerit isumasioruminaallutik. Akisoqannginneranut meeqqap/inuusuttup qanoq akissanerminik nalunera imaluunniit apeqqutit ilaasa apeqqutigineqarsimannginnerat pissutaasinnaavoq. Pingartumik meeqqat nukarlerpaat apeqqutinik tamanik aperineqartarsimanngillat.

Meeqqat/inuusuttut ikittuinnaat apeqqutigineqartunut naaggaarput, taamaalillutillu ataasiakkaarlutik imminut tatigivallaannginnertik inuunermillu naammagisimaarinninngippallaarnertik takutillugu. Meeqqat taakkuinnaaneripput apeqqutinut arlalinnut naaggaartartut, amerlanertigullu meeqqat/inuusuttut angajulliunerulaartut naammaginninngitsutut akisarlutik.

TABEL 4.3

Imminut tatiginerat inuunermillu naammagisimaarinninnerat, meeqqat inuusuttullu misissuiffigineqartut isumaqataaneritut agguataarlugit. Amerlassusaat.

Qqaatigisaq:	Aap	Naagga	Qqaatigineqanngilaq/naluara
Imminut naammagismaarpunga	20	3	3
Arlalinnik piginnaaneqarpunga	18	1	7
Amerlanerpaat assigalugit taakkutulli pikoritsigaanga	18	4	4
Isumaqarpunga inuullunga nalilik. Allatulli nalitutigaaanga	21	2	3
Imminut pitsaasumik isumaqarfigaanga	17	3	6

Tabel 4.3 aappimik akissutit imminut tatigivallaannginnermik inuunermillu naammagisimaarinninnginnermik isumaqarput. Aappimik akissutit arlaqarput. Meeqqat/inuusuttut 17-it imminnut ataqqinerunissartik kissaatigigaluarlugu akimmata, aamma arfineq pingasut tulluusimaarutissaqarpallaanngitsutut misigalutik akimmata, arfineq pingasut iluaqutaanngivissutut misigalutik akimmata, kiisalu arfineq-marluk iluatsinngitsutut isumaqarqajaallutik akimmata maluginiagassat annersaraaat. Aamma matumani apeqqutit ilarpassui akineqarsimanngillat, peqqutaa-sinnaapput meeqqap/inuusuttup apeqqummut akisinnaasimannginnera, imaluunniit apeqqutip meeqqamut/inuusuttumut apeqqutigineqarsimannginnera pissutaasinnaapput.

Imminut tatiginerarluni pitsaasumillu imminut migisisimanagerarluni oqaatigineqartut assigalugit, aamma meeqqat/inuusuttut imminut tatigivallaaratik aammalu inuunertik naammagisimaarpallaarnagu akisartut taakkuinnaanerusartut malunnarpoq, aammalu taama akisartut amerlannersaat tassaasartut meeqqat/inuusuttut angajulliunerusut, matumani minillugit ”imminut tatiginerunissara kissaatigigaluarpara”-mik oqaaseqartut.

INUUNERMI ATUKKAT QANORLU INGERLANEQ PILLUGIT ANGAJOQQAAT ISUMASSUISULLU NALILIINERAT

Meeqqanut tamanut 18-ileersimanngitsunut, katillugit meeqqanut 21-nut Inuit isumassuisut apersorneqarnerannit (immersugassat apeqqutitallit aaqqissuussasut aallavigalugit) nalilersuinerit tunngaveqarput. Taamaalil-luni inuusuttut tallimat kapitalimi matumani inernernut ilaanngillat.

Meeqqat ilaat, Mælkebøttenimiilli nuukkamik, najukkani arlalinni najugaqarsimapput, meeqqalli amerlanerit apersuinerit nalaanni najuga-qarfigisaminni sivisunerusumik najugaqarsimapput, naak nooqqaaramik siullermik allami najugaqarsimasinnaagaluarlutik. Taamaallaat meeqqat ikittuinnaat Mælkebøttenimiilli nuukkamik, nuttangaatsiarsimapput.

Apersuinerup nalaani meeqqat katillugit arfineq marluk anaa-navimminni/ataatavimminni najugaqarput. Meeqqat-angajoqqaat at-tuumassuteqarnerisa nalinginnaasup pitsaasullu, meeqqat angajoqqaallu akornanni atuuttussatut naatsorsuutigineqartup meeqqanut taakkununga atuunera nalinginnaasumik paasinarpoq.

Matumani maluginiarneqassaaq meeqqat pingasut, apersuinerup nalaani anaanaminni/angajoqaaminni najugaqartut, Mælkebøttenimut nuunnginnerminni meeqqanut allanut naleqqiullutik angajoqaaminni pitsaanerusumik atugaqarsimasuummata. Meeqqat taakku Mælkebøtte-nimut nuussimapput, anaanartik timikkut tarnikkulluunniit tassanngaan-nartumik napparsimalersimammat. Anaanaasut qitornatik kisi-meeqatigimmatigit Nuummilu ilaquataqaratik, meeqqat ilaquuttaminnit paa-

rineqarsinnaasimangillat. Meeqqat taakku qanoq sivistutisumik Mælkebøttenimiinnerat imaluunniit anaanaminniinnatik allami najugaqarnerat assigiinngiaarpoq, anaanaminnulli uteramik, anaanaat meeqqamik isumaginissaamnut nukissaqarsimapput.

INUIT ISUMASSUISUT MEEQQAMIK ILISARISIMANNINNERAT

Inunnut isumassuisunut, meeqqap angajoqqaarinngisaanut 14-iusunut apeqqutit, taakku meeqqamik ilisarimanninnerannut tunngapput. meeqqap angajoqqaarinngisaanut 14-iusunut apeqqutit, taakku meeqqamik ilisarimanninnerinut tunngapput.

Inunnit isumassuisunit 14-iusunit qulingiluat isumaqarput, meeqqap isumassorneqarnissaanut akisussaanermik nalaani meeraq ilisarimallualersimallugu. Inuit isumassuisut apersorneqartut amerlanersaat isumaqarput, ulluinnarni pissutsinut tunngatillugu, meeraq ilisarimalluarlugu. Meeraq nikallungagaangat tuppallersartarlugu inuit isumassuisut nalinginnaasumik oqaatigaat. Inuit isumassuisut apersorneqartut amerlanersaasa meeqqap ikinngutai ilisarimavaat, meeqqallu annerit atuarnerrannut naammaginartumik malinnaallutik, kiisalu meeqqat minnerit ulluunerani paaqqinnittarfiini inuuneq malinnaaffigilluarlugu.

Inuit isumassuisut arlallit oqaatigaat, meeraq arlalinnik nuanniitsunik misilittagaqartoq ilisimannngisaminnik. Peqatigisaanik amerlanerit akipput (inunnit isumassuisunut 14-iusunit aqqaneq-marluk), meeqqap inuunini kisimiilluni atornerugaa. Inuit isumassuisut affaannaasa missingi isumaqarput meeqqat tapersersortigilluaraatik.

Meeqqap siornagut inuunerisimasaa annikitsuinnarmik ilisimaneqarpoq. Inunnit isumassuisunit apersorneqartunit, meeqqap angajoqqaarinngisaanit 14-iusunit qulingiluat isumaqarput, meeqqap siornatigut inuunerisimasaa pillugu iluarnik paasitinneqarsimanatik. Meeqqamik angerlarsimaffiup avataanut inississiiisoqarnerani nalinginnaasumik paasissutisiiisoqartannnginneranut tamanna ilaatigut takussutissaagunarpoq, ilaatigullu aamma meeraq angerlarsimaffiup avataanut inissinneqareeraangat pissutsit tamakku oqaluuserineqakkajunnginnerannu takussutissaagunarluni.

Taamaalilluni meeqqat ulluinnarni inuunerminni isumassorneqartartut eqqumaffigineqartarlutillu, ajornartorsiorlutinulli peroriartornerminni atugarisimasaannut atatillugu eqqumaffigineqarpallaar-

tanngitsut tapersorsorneqarpallaartanngitsullu ataatsimoortumik paasi-narpoq. Meeqqat ilarpaaluisa kiserliorlutik inuuneqarnerisa ilimanaa-teqarneranik tamanna isumaqarpoq, siusinnerusukkut ajornartors-iornartumik inuuneqarsimani pissutigierpiarlugit, soorlu aamma ajornar-torsiutit taamanikkumeersut ajornartorsiutillu nutaat iliuseqarfiginis-saannut upalungaarsimasinnaanerat annerusumik nukittorsaavigineqarsi-manngimmat, pingaartumik inoqatit akornanniissinnaanermut tunngatil-lugu.

MEEQQAP QISUARIARTAASIA PISSUSILERSORNERALU

Meeqqat arfineq marluk sakkortuumik qisuariartartutut oqaatigineqarput, meeqqat aqqanillit nalinginnaasumik qisuariartaaseqartutut oqaatigi-neqartut, meeqqallu pingasut eqqissisimalluinnartutut oqaatigineqarlutik. Nuunnerup kingorna ukiup ataatsip qaangiunnerani (Christensen, 2013) inuit isumassuisut naliliinerinut naleqqiullugu, nuunnermiit ukiut pinga-sut-tallimat qaangiunneranni meeqqat siusinnerusukkumit amerlanerusut sakkortuumik qisuariartaaseqartutut oqaatigineqarput.

Meeqqanit 21-usunit 14-it (tassa imaappoq pingajorarterutaat marluk) annertuumik imaluunniit ilaatigut ammasuusutut attavigiumi-nartutullu oqaatigineqarput, meeqqat sinneri arfineq-marluk inersi-masunut attaveqarnerminni ammasuusinnaallutillu matoqqasusinnaasu-tut oqatigineqartut. Nuunnermiit ukiup ataatsip qaangiunnerani apersui-nerni meeqqat pingajorarterutaannai ammasutut attavigiuminartutullu nalilerneqarsimapput – matumani meeqqat ilaannut tunngatillugu ilaatigut pitsaasumik siuariartoqarsimara malunnarpoq. Meeqqat nuun-nerminniit ukiut pingasut-tallimat qaangiunnerini matoqqasutut oqaatigi-neqartut, aamma nuunnermiit ukiup ataatsip qaangiunnerani amerlaner-tigut matoqqasutut oqaatigineqarsimapput.

Meeqqat 21-iusut angajoqqaavinik/inersimasunik isu-massortaannik apersuinermi apeqqutini tamani the Strengths and Diffi-culties Questionnaire (SDQ-testen) aallaavigineqarpoq⁹. Meeqqat Mæl-kebøttenimut iserterneranni, Mælkebøttenimiit allamut nuunneranni nu-unnermiillu ukiup ataatsip qaangiunnerani, meeqqat angusaasa katinneri, Kalaallit Nunaanni meeqqanut atuuttunit nalinginnaasumik appasinne-rupput (tak. Christensen, Kristensen & Baviskar, 2009). Tamanna aamma

---

9. . Tak. www.sdqinfo.com.

nuunnermiit ukiut pingasut-tallimat qaangiunneranni atuuppoq. Meeqqanut ataasiakkaanut tunngatillugu assigiinngissuteqartoqarsinnaagaluarpoq, meeqqallu aamma ataasiakkaat nalinginnaasumik angusaqarlutik, meeqqalli amerlanersaasa angusaat appasinnerupput.

Angusakinneruneq ima paasineqassaaq meeqqat taakku, ukiumikkut ilutigisaminnut naleqqiullutik inuunerminni ajornartorsiornerusut. 2013-imi misissuinermini erserpoq, meeqqat Mælkebøttemiinneranni inuunerat nalinginnaasumik pitsaanerulersartooq (Christensen, 2013). Aamma meeqqat allamut nuukkaangamik tassani najugaqarsimanertik pitsaasutut isigisarpaat, Mælkebøttemimulli iserternerminnisuulli nukissaalatsitigisarlutik, soorlu aamma allamut nuunerminniit ukiup ataatsip qaangiunnerani taama ittartut.

Nukissaalatsilluni inissisimaneq Mælkebøttemimiit nuunermiit ukiut pingasut-tallimat qaangiunnerneri taamaaginnartarpoq. Tassa imaappoq meeqqat ”aniguisanngillat” imaluunniit siornatigut nukissaqarfiginngisamik iliuuseqarfiginissaat ilikkartarnagu. Inerikkiartornerminni arlaannik ilikkagaqartarput, ukiumikkulli ilutigisaminnut naleqqiullutik suli ajornartorsiornerusarlutik.

Inuit isumassuisut oqaatigaat meeqqat piffissami sivisunerulaartumi eqqissisimanissartik ajornakusoortikkaat, allamut saasaruminaartuullutik aammalu sammisaminnik ukkatarinnissinnaannginneq ajornartorsiuutigalugu. Nassuiaat taanna pingaartumik meeqqanut meeqqanit allanit sutigut tamatigut artorsaateqarnerusunut annerusumik atuuppoq. Meeqqat ilaat nikallungasinnaapput aamma/imaluunniit tupajanerullutik. Meeqqat arlaqartut (soorlu Mælkebøttemimut nuunerminnisuulli) suli ikinngutiginerpaasaminnik ikinnguteqanngillat, meeqqallu amerlasuut suli ukiumikkut ilutigisaminnut aaqqiagiinngissuteqartarlutik.

Taamaattumik meeqqat taakku nukissaalatsisutut isigineqarsinnaapput, inuunerminni imminnut piumasaaqatinik naammassinnikkuminaatsitsisut. Immaqa tamanna inuusuttut taakku ilarpaaluisa inooqataa-nermiit tunuarterlutik hashimik aamma/imaluunniit imigassamik atuilersarnerannut nassuiaatit ilagisinnaavaat (matumani inunnik isumassorteqarunik tamanna pillugu apersorneqarsimannigitsunik (tak. kapitali 3)).

ANGAJOQQAAT INUILLU ISUMASSUISUT ALLAT AKISSUTAAT

Apeqputit allat arlallit angajoqqaanit taamatuttaarlu aamma inunnit isumassuisunit akineqarput. Taamaalilluni akissutit meeqqanut tamanut 21-iusunut tunngapput, tassa angajoqqaat imaluunniit inuit isumassuisut apersorneqarsimatillugit.

Apeqputit aalajangersimalluinnartut nikallungarujussuarnermut /nikallungarujussuurtutut qisuariartarnermut tunngasuupput. Meeqqat tallimat nikallungasutut pissuseqakulasutut oqaatigineqarput, meeqqat marluk nikallungarujussuurtutut pissuseqartutut oqaatigineqartut.

Inuit isumassuisut/angajoqqaat arlaannaasaluunniit maluginiar-simannigilaat meeqqat ilaat imminut toqunnissamik eqqarsaateqarsiman-ersut. Kapitali 4-mi takuarput meeqqat katillutik tallimat (taakkunannga marluk 18-it sinnerlugit ukiullit) imminut toqunnissamik eqqarsaate-qarsimasut. Tamatuma ersersippaa atornartorpassuaqartoq oqaluu-serineqartarunannigitsunik.

Angajoqqaat/inuit isumassuisut 17-it isumaqarput, meeraq amerlanertigut perorsaruminartuusooq imaluunniit perorsaruminakannersuusooq, meeqqat pingasut perorsaruminaatsutut imaluunniit amerlanertigut perorsaruminaatsutut oqaatiginineqartut (meeraq ataaseq pillugu apeqput akineqarsimannigilaq).

Meeqqanit 21-usunut sisamat allamut nuunnerup kingorna kinguaassiuitigut atonerlugaasimassasut isumaqartoqarpoq.

ANNERSITAANEQ MEEQQANILLU ALLANIK ANNERSITSINEQ

Angajoqqaat inuilluunniit isumassuisut tamanna pillugu oqaaseqarsimasut oqaatigaat meeqqanit 21-iusunut 13-it ukiut kingullerpaat ingerlanerini meeraqatiminnit annersitaasimasut, meeqqat qulingiluat namminneq meeqqanik allanik annersitsisimasut. Meeqqat qulingiluasut meeqqanik allanik annersitsisimasut, aamma tassaaneruserput namminneq annersitaasimasut.

Peqatigisaanik meeqqat qulingiluat meeqqanut allanut naleqqiullutik ukiuni kingullerni qinngasaartinnerusimapput, meeqqat aqqanillit pillugit oqaatigineqarluni meeqqanik allanik nalinginnaasumit annerusumik qinngasaarisarsimasut.

Meeqqat qanoq annersinneqartartiginersut/annersitsisartiginersut, aammalu qanoq qinngasaartittartiginersut/qinngasaaritigisarnersut

nalileruminaappoq. Meeqqalli affaasa missaat (piffissani aalajangersimasuni) ulluinnarni pissutsinik taamatut ittunik atugaqarlutik inuuneqarnerannik inernerit tikkuussipput. Meeqqat Mælkebøttenimi najugaqarneranni arnersitaasarneq qinngasaarneqartarnerlu (kiisalu nammineq anersitsineq qinngasaarinerlu) ulluinnarni pingaartillugit eqqartorneqartarput, isumaqatigiinnginnerit aaqqiagiinnginnerillu nakuusernani iliuuseqarfiginissaat meeqqanit tamarluinnangajannit sapersaatigineqarnera pissuti-gerpiarlugut (tak. Christensen, 2013).

Naak aaqqiagiinnginnerpassuaqaraluartoq meeqqanit 21-iusunit 20-t, meeqqat ukiumikkut ilutigisamik ataatsimoornerinut peqataasutut nalilerneqarput.

POLITINUT ATTAVEQARNEQ

Meeqqat 12-usut amerlanersaat ukiuni kingulliunerusuni politiinut attaveqarsimangillat. Tillinniarneq pissutigalugu marluk politiinut attaveqarsimapput, biilinik tillinniarneq pissutigalugu marluk politiinut attaveqarsimasut, taavalu aserorterineq pissutigalugu marluk politiinut attaveqarsimallutik.

SUNNGIFFIMMI SOQUTIGISAT

Meeqqat Mælkebøttenimut iserteqqaaramik amerlanersaat sunngiffimmini soqutisaminnik aallataqanngillat. Meeqqat sunngiffimmi soqutigisaqalernissaannut ikorfartornissaat Mælkebøttenimi suliniarnermut ilaavoq, ilaatigut pissarnganartutut isigisaminnut peqataasalerniassammata, aammalu meeqqanut allanut attaveqalerniassammata. Meeqqallumi Mælkebøttenimiit allanut nuukkamik, amerlanersaat sunngiffimmini soqutiginaritaminnik aallutassaqalersimapput.

Allanut nuunnermiit ukiut pingasut-tallimat qaangiunneranni meeqqat arfineq-pingasut sunngiffimmini soqutigisaminnik aallutaqanngilat, meeqqat 13-it aallutaqartut.

Meeqqat 13-it taakku assammik isikkamillu arsarneq, qitinneq, eqaarsaarneq, erinarsoqatigiinni erinarsorneq, mersorneq, saanernik sanalunneq, karaterneq klubimilu sammisat assigiinngitsut sunngiffimmini soqutigisaraat. Aammattaaq meeqqat sisamat sisorartarput, pingasullu nalukkiartarlutik. Meeqqat sunngiffimmini soqutigisaqartut, Mælkebøttenimiinnerminni sunngiffimmi soqutigisatut aallartitartik suli sunngiffimmi soqutigisaraat.

ANGAJOQQA VINUT ATTAVEQARNEQ

Inuit isumassuisut apersorneqartut sisamararterutaat pingasut meeqqap anaanavianut aamma/imaluunniit ataavianut attaveqarsimapput. Taakku affaasa angajoqqaap aappaa marluutillugilluunniit minnerpaamik qaammammut ataasiarlutik attavigisarpaat, amerlanersaallu taassannga akulikinnerusumik attaveqartarlutik. Tamatuma saniatigut affaasa missaat ilaqutavinni inersimasunut allanut, soorlu aataakkunut aanaakkunut, akaakkunut, angaakkunut, ajakkunut, atsakkunut qatanngutinullu attaveqartarput. Amerlanersaat aalajangersimasumik akuttussisilimmik attaveqartarput, naak qaammatit tamakkiannngikkaluarlugit.

Meeraq ataaseq eqqaassanngikkaanni, meeqqat angajoqqaaminni najugaqaratik allani najugaqarsimasut tamarmik, ilaqutariinnut paaqutarinnittartunut imaluunniit meeqqat angerlarsimaffiannut nooreernermik kingorna anaanartik/ataartik attavigisarsimavaat. Amerlanertigut anaanaasoq taamatuttaarlu ataataasoq tamarmik attaveqarfigineqartarsimapput. Taakku ilaanni qitornaasup angajoqqaajusullu akornanni attaveqatigiinneq illugiilluni pitsaasumik kissalaartumillu ingerlavoq, ilaalli attaveqatigiippiaratik. Ilaqutariit affaannit oqaatigineqarpoq anaana aamma/imaluunniit ataata meeqqamik isumassuisoq, affaasa sinneruttut paarlangasumik isumassueriaaseq atoraat, tassalu meeraq angajoqqaaminut annertuumik akisussaasutut misigaluni.

Meeqqat affaasa missaannut tunngatillugu Kommuneqarfik Sermersuumi tunguinnermut ingerlatsivik¹⁰ meeqqat angajoqqaallu akornanni attaveqatigiinnissaq pillugu meeqqap angajoqqaavinut isumaqatigiissu-siorsimavoq, qanoq akulikitsigisumik attaveqartassanersut, meeqqat angerlarsimaffianni, ilaqutariinni paaqutarinnittartuni imaluunniit meeqqat angajoqqaavini takusassanersut qanorlu siviutigisumik imminnut najortassanersut (soorlu meeraq angajoqqaamini tukkusassanersoq) isumaqatigiissutaallutik. Meeqqanut isumaqatigiissuteqarfigineqartunut angajoqqaat affaasa missaasa isumaqatigiissutit tamatigunngajak eqquutsitarpaat, meeqqat affaasa sinnerisa angajoqqaavi isumaqatigiissutinik eqquutsitsiniarneq ajornartorsiutigigaat. Angajoqqaat isumaqatigiissum-mik puiguisimanagerat peqquutaagajunneruvoq, imaluunniit inuuniluppallaa-ramik meeraq takunngikkunikku pitsaaneruttarlugu. Ullormili pineqartumi angajoqqaat imigassartorpallaarsimanagerat peqquutaagajuttar-poq.

---

10. Kommunip isumaginninnermut ingerlatsivia.

Oqaatigineqarpoq meeqqat affaasa missaat aataakkuminnut aanaakkuminnut atasorujussuusut, aamma tamanna qatanngutininut atuuppoq. Naak meeqqat qatanngutitik amerlanertigut najugaqatiginngikkaluaaraat, affaasa missaat qatanngutiminnut nukarlernut angajullernulluunniit atasorujussuusut oqaatigineqarpoq.

Meeqqat angajoqqaaminni najugaqanngitsut pillugit inuit isumasuisut oqaatigaat, meeraq meeraanini tamaat imminni najugaqassasoq naatsorsuutigilluinnarlugu. Meeraq 18-inik ukioqaleruni ilaqutariinnit paaqqutarinnittartuniikkunnaaruni imaluunniit meeqqat angerlarsimaffianniikkunnaaruni, sumut nuussanersoq amerlanerit ilisimannigilaat. Inuit isumassuisut tamangajammik oqaatigaat meeqqap ilaqutariinni paaqqutarinnittartuniinnissaanik/meeqqat angerlarsimaffianniinnissaanik aalajangerneq meeqqap iluarisimaaraa. Aamma oqaatigineqarpoq aajangerneq angajoqqaat amerlanersaasa iluarisimaaraat

TUNGIUINERMIK INGERLATSIVIMMUT ATTAVEQARNEQ

Ilaqutariit paaqqutarinnittartut/meeqqat angerlarsimaffii katillutik sisamat meeqqamik nutaamik tigungmisaqalernerminnut atatillugu tungiunermut ingerlatsivimmuut ikioqqullutik saaffiginnissimapput, ilaqutarinnit taakkunanga pingasut ikiorneqarsimapput..

Misissuinerup nalaani meeqqat marluk tungiunermik ingerlatsivik aqqutigalugu tarnip pissusaanik ilisimasalimmit ikiorneqarput, meeqqallu pingasut inuttut siunnersorteqalersimallutik.

EQIKKAANEQ

Ukiut pingasut-tallimat matuma siorna kalaallit meeqqat aarlerinartors-iortut Mælkebøttenip ulloq unnuarlu immikkoortoqarfianit nuuttut qanoq ingerlanerat misissuinermi malinnaaffigeqqinneqarpoq. Piffissami pineqartumi katillugit meeqqat 31-it Mælkebøttenimiit nuussimapput, meeqqallu katillugit 26-t attavigineqarsimapput, apersuinermilu aaqqisuullugaasumi, meeqqap ukiuinut naleqqussagaasumi peqataasimallutik. Meeqqat saniatigut angajoqqaat imaluunniit inersimasut, misissuinerup nalaani meeqqamut akisussaasut (meeqqap isumassui) apersorneqarput. Angajoqqaat/inuit isumassuisut katillugit 21-t apersorneqarsimapput. Apersuinerup nalaani meeqqat tallimat 18-inik ukioqarmata ukioqqortunerullutilluunniit, inuusuttunut taakkununga inuusuttut taakku namminneq kisimik apersorneqarsimapput.

Meeqqat ikittuinnaat nalinginnaasumik pitsaasumik inuuneqarput. Tassaapput meeqqat Mælkebøttenimut nuunnginngerminni nukissalinnik angajoqqaarlutik inuusimasut. Taamani angajoqqaat inuuneranni tassanngaannaq pisoqarpoq (nappaateqalerneq), taamaasillutik qitornatik namminneq paarisinnaajunnaalugit, taamaattumillu meeqqat Mælkebøttenimut nuullutik. Angajoqqaat peqqinnerulermata, meeqqat angerlamut nooqqipput.

Meeqqat sinneri Mælkebøttemut nuunnginnerminni, taakkununga ajornartorsiornerujussuusimapput. Atugaat tassaanerusimapput

imigassamik ajornartorsiutilinnik angajoqqaarluni inuuneq, angajoqqaaminnullu isumagineqarsimanatik. Meeqqat angajulliuernerulaartut atuarfimmi amerlanertigut ingerlalluarsimangillat, ilikkagassat inoqatillu akornanniinneq pineqarlutik. Meeqqat tamangajammik oqaloqatigisinnaasaminnik peqatigisinnaasaminnullu ikinnguteqarsimangillat. Kalaallit Nunaanni meeqqanut allanut naleqqiullutik ataatsimut isigalugu ingerlalluannginerusimapput. Mælkebøttemiinnerup nalaani tamakku qitiutimeqartarput, pingaartumik allanik suleqateqarnissaq qanoq ililluni pikkoriffigineqalersinnaanersoq kiisalu nakuuserneq atornagu aammalu inoqatinit tunuaannarani aaqqiagiinnginnerit qanoq qaangerneqarsinnaanerat qitiutinneqartarlutik. Taakku saniatigut inooqataanikkut nalinginnaasumik iliuusissat meeqqanut ilikkartinniarlugit Mælkebøttenimi sulisut suliaqarluarsimapput, saniatigullu meeqqat ilagalugit iliuuseqartarlutik kiisalu meeqqat pillugit najuuttarlutik, meeqqanillu oqaloqateqartarlutik. Meeraq ataaseq eqqaassanngikkaanni, meeqqat tamarmik meeqqanik allanik Mælkebøttenimi najugalinnik ikinngutisialaqalerneq misigaat.

Misissuinerup Mælkebøttenimiit allanut nuunnerup kingorna ukiup ataatsip qaangiunnerani ingerlanneqartup (2013) takutipppaa meeqqat Mælkebøttenimiinnertik nalinginnaasumik nuannersutut misigisimagaat. Peqatigisaanik paasineqarpoq sulisut nukissaalatsisut, Kalaallit Nunaannilu meeqqanut allanut naleqqiullutik nalinginnaasumik ingerlalluannginnerullutik.

Meeqqat ingerlalluarnerpaat tassaapput Mælkebøttemiit nuukkamik meeqqat angerlarsimaffiannut assigisaanulluunniit nuussimasut. Meeqqat inuunerminni ajornartorsiornerpaat tassaapput meeqqat angajoqqaaminnut uterlutik nuussimasut imaluunniit ilaquttaminni allani najugaqartut. Meeqqat taakku Kalaallit Nunaata immikkoortuini assigiinngitsuni sumiiffinni assigiinngitsuni najugaqartarsimapput, ataasiakkaallu ukiualunnguit ingerlanerini arlaleriarlutik nuuttarsimallutik. .

Mælkebøttemiit nuunnermit ukiut pingasut-tallimat qaangiunneranni inissisimaneri allanngungaarsimangillat. Meeqqat Mælkebøttenimi najugaqarsimanertik sulisut nuannersumik eqqaamavaat, meeqqat amerlanersaat minnerpaamik ataatsimik ikinnguteqarput, meeqqalli Kalaallit Nunaanni meeqqanut allanut naleqqiullutik nalinginnaasumik nukissaalatsinerupput ingerlalluannginnerullutillu. Oqaatigeqqinneqassaaq meeqqat ilaqutariinnit ingerlalluurtunersut meeqqatulli allatut immata, meeqqallu Mælkebøttenimiit nuukkamilli meeqqat angerlarsimaffiannut

assigisaanulluunnit nuussimasut (sulilu meeqqat angerlarsimaffianni najugaqarlutik) pitsaanerulaartumik ingerlallutik.

Meeqqat arlallit imminut tatigivallaanngitsutut taaneqarsinnaapput, taakkunanga amerlanerulaartut oqaatigaat pitsaanngitsumik imminut isigisarlutik aammalu inuunermik naammagismaarinnippallaaratik. Meeqqat arlallit nikallungasutut imaluunniit nikallungarujussuarnermut assingusumik pissuseqartutut oqaatigineqarput.

Meeqqat affaat sinnerlugit ukioqatiminnut akuttunngitsumik aaqqiagiinngissuteqartarput, annersinneqartarput namminnerlu annersitsisarlutik, soorlu amma akulikitsumik qinngasaarneqartartut imaluunniit nammineq qinngasaarisarlutik. Taamaakkaluartoq angajoqqaat inuillu isumassuisut naliliipput, meeqqat ukioqatimik ataatsimoornerinut peqataasut.

NUUNNERMIIT UKIUT PINGASUT-TALLIMAT QAANGIUNNERANNI KILLIFFIK

Meeqqat Mælkebøttenimi najugaqarsimanermikkut pissarsiaqaataat qanoq oqaatigineqarsinnaappat? Tamanna ersarissumik oqaatigiuminaappoq, Mælkebøttenimimi najugaqarsimanngikkaluarunik qanoq ingerlasimanissaat nalunarluinnarmat. Meeqqat tamarmik Mælkebøttenimiissimantertik eqqaamavaat, tamangajammillu tassani najugaqarsimanertik allaqqunneqarsinnaanngitsumik nuannersutut eqqaamallugu. Taamaatumik tassani najugaqarsimanngikkaluarunik pisinnaanngisaminnik najugaqarnertik pissarsissutigisimasinnaavaat. Piffissaq naammagintumik eqqissimanartumik atugaqarfusimavoq, meeqqat allat nuannersumik inooqatigalugit inersimasunillu minnerpaamik ataatsimit eqqumaffigineqarlutik. Meeqqat amerlaqisut Mælkebøttenimut nuunnginnerminni inersimasutut akisussaaffeqartut inersimasutut akisussaaffikinnerulertarput. Oqartoqarsinnaagunarpoq meeqqat meeraanermik misiginissaanut periarfissarisimasaminnit Mælkebøttenimi najugaqarnerat annersumik periarfissaqalersitsisoq.

Tamatumani saniatigut imaassinnaavoq, meeqqat kommuniq isumagininnermut ingerlatsivianit (tungiinnermut ingerlatsivianit) malinnaavigineqarluarnerusimasut, tassaniissimanngitsuugunik taama pineqartussaagunalarlutik, tamatumunnga pequtaalluni amerlanerit suliamut malinnaasimmata, suliarlu oqaluuserineqarnerusimammat. Imaassinnaavoq qanoq

ingerlariaqqittoqarnissaa pillugu allaanerusunik (immaqalu pitsaanerusunik) aalajangiisoqartarsimaneranik tamanna kinguneqarsimasoq, tassaniissimannngitsuuppata immaqa taama pisoqarnaviannngikkaluartuq.

Meeqqalli Mælkebøttenimi najugaqarsimanagerat taakkununga qanorluunniit sunniuteqarsimagaluarpat, amerlanersaat suli meeraapput ajornartorsiorlutik inuusut, ajornartorsiutigisamillu iliuseqarfiginissaanut nukissaalatsillutik. Meeqqat nukarlerpaat meeqqanut angajulliunerusunut naleqqiullutik pitsaanerusumik inuuneqarput, imaassinnaavorli namminneq ukioqqortunerulerunik ajornartorsiutit assigisaat naammattoortalerumaaraat.

Ajornartorsiutini malunnarnerpaavoq inuusuttut meeqqat atuarfiannik naammassinnissimasut taamaallaat ataasiakkaannguit ilinniagaqalerlutik ingerlariaqqissimmamata, imaluunniit annikkikaluumik sulisarlutik, Amerlanersaat akipput ilinniakkamik aallartitsisimanatik, aammalu ilinniagaqalernissartik kissaatiginagu, soorlu aamma amerlanersaat akisut suliffeqaratik suliffissarsioratillu. Tamatuma saniatigut inuusuttut tallimat akipput akulikitsumik aalakoortarlutik, inuusuttullu tallimat oqaluttuarlutik ullut tamaasa hashitortarlutik.

Inuusuttut katillugit qulingiluat meeqqat atuarfianni atuarnertik naammassisimavaat, taakkunanga inuusuttut arfineq marluk akornanni ilinniakkamik aallartitsinissamik kissaateqanngitsut, suliffeqanngitsut, akulikitsumik aalakoortartut ullullu tamaasa hashitortartut naammattuugassaapput.

SIUNISSAQ

Inuusuttut ajornartorsiuteqarnerpaajusut taakku arfineq marluk (qulaani eqqaaneqartut) atugaat siunissamut ungasinnerusumut isigaluni pitsaanngillat. Inuusuttut taakku maannakkorpiaq ajungitsumik inuuneqarlutik oqassagunarput, imaassinnaavorlu siunissaq qanittunnguaq kisiat isigalugu eqqarsarunik, tamanna eqqortuusinnaasoq. Siunissarli ungasinnerusoq isigalugu (immaqalu maannangaaq) tamanna pitsaanngilaq.

Inuusuttut taakku inuiaqatigiit avataannut imminnut inissikiartuaarput. Imaassinnaavoq suli inuusuttunnguullutik qitornartaartut, ukiullu amerlanngitsut ingerlareeripata taakku qitornaat, angajoqqaamik Mælkebøttenimut nuuttariaqarnerattut assigisaanik atugaqalersinnaapput.

Atukkat pitsaanngitsut kingornuttakkat kipitinneqassappata. allatut oqaatigalugu annerusumik iliuseqartoqartariaqarpoq.

Imaangilaq suleriaqqinnissaq Mælkebøttenip pinngitsoorani isumagissagaa – tassami inuusuttut inersimasunnulerput, taamaattumillu meeqqanut atugarliorlutik inuusunut sullissivimmuut taassunga atajunnaar-tussaallutik.

Immaqa eqqortuliornerussagaluarpog meeqqanut/inuusuttunut Mælkebøttenimiit nuussimasunut immikkut suliniuteqartoqaraluarpat, tamatumani meeqqat ukiumikkut ilutigisaminnut naleqqiullutik nukissaa-latsinerunerat, taamaattumillu ikiorfartorneqarnissamik pisariaqartitsine-runerat, aallaavigneqassallutik – immaqa siunnersorteqartitsinermik aaqjissiissilluni.

Mælkebøtten suliniummik nutaamik aallartitsissasoq kaammattutitigineqarsinnaavoq, inuusuttut nukissaalatsisut pineqarnerat aallaavi-galugu aalajangersimasumik suliaqartoqassalluni, tamatumani inuusuttut attaviguarnissaannut immikkut piunasaqaatitaqassalluni. Aamma imaas-sinnaavoq kommunip suliassaq taama ittoq akisussaaffimmiisut tigugaa.

Kialluunniilli suliniut ingerlatissagaluarpagu, inuusuttut ilinniaga-qalernissaasa, inooqatit ataatsimoorfiini peqataanissaasa, kiisalu imigas-samik atuinerujussuarmik aallatsitsinnginnissaasa imaluunniit ullut tamaasa hashitortarnermik aallatsitsinnginnissaasa qulakkeernissaat pingaarnertut siunertaassariaqarpoq. Soorunami iliuseqarnermiit taama siunnersuuteqarnissaq ajornannginneruvoq, inuusuttulli aseruutigisamin-nik inuunerisaat kipitinneqassappat, ataavartumik siunissamullu ungasis-sumut sammisumik suliniartoqartariaqarpoq. Inuusuttut 18-inik ukioqaleraangata iperaannartarnerat naammangilaq.

ATUAKKAT NAJOQQUTARINEQARTUT

- Bjerregaard, P. & I.K. Dahl-Petersen (red.) (2008): *Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2005-2007. Levevilkår, livsstil og helbred*. SIF's Grønlandsskrifter nr. 18. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.
- Christensen, E. (2013a): *Inuiaqatigiinni kalaallini inuusuttuuneq. Inooqataanikkekut ajornartorsintit periarfissallu pilligut inuusuttut ilisimasaat isumaallu*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 13:16.
- Christensen, E. (2013b): *Malkebottenimi meeqqat. Isumaginninnikkekut aarlerinartorsiorumiit ileqqunik allanngortitsisumut?* København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 13:30.
- Christensen, E. (2006): *Opvækst med særlig risiko. Indkredsning af børn med behov for en tidlig forebyggende indsats*. København: Socialforskningsinstituttet, 06:04.
- Christensen, E. (2004): *7 års børneliv. Velfærd, sundhed og trivsel hos børn født i 1995*. København: Socialforskningsinstituttet, 04:13.
- Christensen, E. (1998): *Anbringelser af børn. En kvalitativ analyse af processen*. København: Socialforskningsinstituttet, 02:98.
- Christensen, E. & S. Baviskar (2015): *Unge i Grønland. Med fokus på seksualitet og seksuelle overgreb*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 15:12.

- Christensen, E. & T. Egelund (2002): *Børnesager. Evaluering af den forebyggende indsats*. København: Socialforskningsinstituttet, 02:10.
- Christensen, E. & H. Hansen (2011): *Den sociale indsats for børn og unge i Grønland. Kortlægning af aktiviteterne 2011*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:24.
- Christensen, E., L.G. Kristensen & S. Baviskar (2009): *Kalaallit Nunaanni Meeqqat. Meeqqat 0-imiit 14-it ilanngullugit ukiullit ilaqutarillu atugaris-saarnerannik misissuineq*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:01.
- Christensen, L.G. Kristensen & S. Baviskar (2009): *Kalaallit Nunaanni Meeqqat. Meeqqat 0-imiit 14-it ilanngullugit ukiullit ilaqutarillu atugaris-saarnerannik misissuineq*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:02.
- Curtis, T., K.H. Larsen, C.P. Pedersen, I. Olesen, K. Sørensen, M.E. Jørgensen & P. Bjerregaard (2006): ”Unge trivsel i Grønland 2004”. *INUSSUK – Arktisk Forskningsjournal*, 2006(1), s. 3-119.
- Ilaqutariinnermut, Ilageeqarnermut, Kultureqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfik (2011): *Meeqqat inuusuttullu pillugit periusissiaq pillugu nassuiaat*. Nuuk: Naalackersuisoqarfik.
- Folkver, P. & F. Hvilsom (1994): *Af den indre styrke. Beretninger om liv og død trehundrede kilometer nord for polarcirklen*. Nuuk: Atuakkiorfik.
- Kahlig, W. & N. Banerjee (red.) (2007): *Børn og unge i Grønland – en antologi*. Nuuk: MIPI Ilisimatusarfik. Milik publishing.
- Ørgaard, K. (2009): *Meeqqat Inuusuttullu Illuat Mælkebøtten: Nalilersuineq 2008*. Nuuk: Meeqqat Inuusuttullu Illuat Mælkebøtten.

SFI-MIT NALUNAARUSIAT UKIUMIILLI 2014

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 14:01 Bach, H.B. & M.R. Larsen: *Dagpengemodtageres situation omkring dagpengeophør*. 135 sider. e-ISBN: 978-87-7119-223-0. Netpublikation.
- 14:02 Loft, L.T.G.: *Parinterventioner og samlivsbrud. En systematisk forskningsoversigt*. 81 sider. e-ISBN: 978-87-7119-225-4. Netpublikation.
- 14:03 Aner, L.G. & H.K. Hansen: *Flytninger fra byer til land- og yderområder. Højtuddannede og socialt udsatte gruppers flytninger fra bykommuner til land- og yderkommuner – Mønstre og motiver*. 169 sider. e-ISBN: 978-87-7119-226-1. Netpublikation.
- 14:04 Christensen, E.: *2 år efter starten på Nakuusa*. 57 sider. e-ISBN: 978-87-7119-228-5. Netpublikation.
- 14:05 Christensen, E.: *NAKUUSAP aallartimmalli ukiut marluk qaangi-unneri*. 61 sider. e-ISBN: 978-87-7119-230-8. Netpublikation.
- 14:06 Bengtsson, S., L.B. Larsen & M.L. Sommer: *Dødfødte børn og deres livsbetingelser*. 147 sider. ISBN: 978-87-7119-232-2. e-ISBN: 978-87-7119-233-9. Vejledende pris: 140,00 kr.

- 14:07 Larsen, L.B., S. Bengtsson & M.L. Sommer: *Døve og dovblevne mennesker. Hverdagsliv og leverilkår*. 169 sider. ISBN: 978-87-7119-234-6. e-ISBN: 978-87-7119-235-3. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 14:08 Oldrup, H. & A.-K. Højen-Sørensen: *De aldersopdelte fokusområder i ICS. Kvalificeringen af den socialfaglige metode*. 189 sider. e-ISBN: 978-87-7119-236-0. Netpublikation.
- 14:09 Fridberg, T. & L.S. Henriksen: *Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012*. 304 sider. ISBN: 978-87-7119-237-7. e-ISBN: 978-87-7119-238-4. Vejledende pris: 300,00 kr.
- 14:10 Lauritzen, H.H.: *Ældres ressourcer og behov i perioden 1997-2012. Nyeste viden på baggrund af aldredatabasen*. 142 sider. ISBN: 978-87-7119-239-1. e-ISBN: 978-87-7119-240-7. Vejledende pris: 140,00 kr.
- 14:11 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Litteraturstudie af handicap og beskæftigelse*. 202 sider. ISBN: 978-87-7119-241-4. e-ISBN: 978-87-7119-242-1. Vejledende pris: 200,00 kr.
- 14:12 Bille, R. & H. Holt: *Kommunal praksis på arbejdsskadeområdet. En kvalitativ analyse af fire jobcentres håndtering af arbejdsskader*. 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-244-5. Netpublikation.
- 14:13 Rosdahl, A.: *Fra 15 år til 27 år. PISA 2000-eleverne i 2011/12*. 160 sider. ISBN: 978-87-7119-245-2. e-ISBN: 978-87-7119-246-9. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 14:14 Bengtsson, S., K. Bengtsson, A.A. Kjær, M. Damgaard & C. Kolding-Sørensen: *Hvilken forskel gør en tilkendelse af førtidspension?* 144 sider. ISBN: 978-87-7119-247-6. e-ISBN: 978-87-7119-248-3. Vejledende pris: 140,00 kr.
- 14:15 Bach, H.B.: *Skadelidtes reaktion på en verserende arbejdsskadesag*. e-ISBN: 978-87-7119-249-0. Netpublikation.
- 14:16 Weatherall, C.D., H.H. Lauritzen, A.T. Hansen & T. Termansen: *Evaluerings af "Fast tilknyttede læger på plejecentre". Et pilotprojekt*. 160 sider. ISBN: 978-87-7119-250-6. e-ISBN: 978-87-7119-251-3. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 14:17 Pontoppidan, M., N.K. Niss: *Instrumenter til at måle små børns trivsel*. 78 sider. e-ISBN: 978-87-7119-252-0. Netpublikation
- 14:18 Ottosen, M.H., A. Liversage & R.F. Olsen: *Skilsmissebørn med etnisk minoritetsbaggrund*. 256 sider. ISBN: 978-87-7119-253-7. e-ISBN: 978-87-7119-254-4. Vejledende pris: 250,00 kr.

- 14:19 *Antidemokratiske og ekstremistiske miljøer i Danmark. En kortlægning.* 86 sider. E-ISBN: 978-87-7119-255-1, Netpublikation
- 14:20 Amilon, A.G., P. Rotger & A.G. Jeppesen: *Danskernes pensionsopsparinger og indkomster 2000-2011.* 160 sider. ISBN: 978-87-7119-256-8. e-ISBN: 978-87-7119-257-5. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 14:21 Jonasson, A.B.: *Konsekvenser af dagpengeperiodens halvering.* 112 sider. ISBN: 978-87-7119-258-2. e-ISBN: 978-87-7119-259-9. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 14:22 Siren, A. & S.G. Knudsen: *Ældre og digitalisering. Holdninger og erfaringer blandt ældre i Danmark.* 128 sider. ISBN: 978-87-7119-260-5. e-ISBN: 978-87-7119-262-2. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 14:23 Christoffersen, M.N., A.-K. Højen-Sørensen & L. Laugesen: *Daginstitutionens betydning for børns udvikling. En forskningsoversigt.* 192 sider. ISBN: 978-87-7119-266-7. e-ISBN: 978-87-7119-262-9. Vejledende pris: 190,00 kr.
- 14:24 Keilow, M., A. Holm, S. Bagger & S. Henze-Pedersen: *Udvikling af trivselsmålinger i folkeskolen. En pilotundersøgelse.* 180 sider. e-ISBN: 978-87-7119-263-6. Netpublikation.
- 14:25 Christensen, C.P., I.G. Andersen, P. Bingley & C.S. Sonneschmidt: *Effekten af It-støtte på elevers læsefærdigheder.* 80 sider. ISBN: 978-87-7119-264-3. e-ISBN: 978-87-7119-265-0. Vejledende pris: 80,00 kr.
- 14:26 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap, uddannelse og beskæftigelse.* 78 sider. e-ISBN: 978-87-7119-267-4. Netpublikation
- 14:27 Jakobsen, V., S. Jensen, H. Holt & M. Larsen: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2014.* 208 sider, ISBN: 978-87-7119-268-1. e-ISBN: 978-87-7119-269-8. Pris: 200,00 kr.
- 14:28 Pejtersen, J.H. & T. Dyrvig: *Forebyggelse af udadreagerende adfærd hos ældre med demens.* 96 sider. ISBN: 978-87-7119-270-4. e-ISBN: 978-87-7119-271-1. Pris: 90,00 kr.
- 14:29 Bengtsson, S., L.N. Johansen & C.E. Andersen: *Hjemmetræning. Evaluering af regelsættet om hjælp og støtte efter Servicelovens § 32 st. 6-9.* 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-272-8. Netpublikation.
- 14:30 Ottosen, M.H., D. Andersen, K.M. Dahl, A.T. Hansen, M. Lausten & S.V. Østergaard: *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2014.* 248 sider. ISBN: 978-87-7119-274-2. e-ISBN: 978-87-7119-275-9. Pris: 250,00 kr.

- 15:01 Ottosen, M.H., M. Lausten, S. Frederiksen & D. Andersen: *Anbragte børn og unges trivsel 2014*. 122 sider. ISBN: 978-87-7119-276-6. e-ISBN: 978-87-7119-277-3. Pris: 120,00 kr.
- 15:02 Benjaminsen, L., T. Dyrvig & T. Gliese: *Livet på hjemløseboformer*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-278-0. e-ISBN: 978-87-7119-279-7. Pris: 140,00 kr.
- 15:03 Gorinas, C. & V. Jakobsen: *Indvandreres og efterkommeres placering på det danske arbejdsmarked*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-280-3. e-ISBN: 978-87-7119-281-0. Pris: 170,00 kr.
- 15:04 Niss, N.K., A. Kierkgaard, A.-K. Højen-Sørensen & A.Aa. Hansen: *Barrierer for tidlig opsporing af alkoholproblemer i børnefamilier. En analyse af barrierer for frontpersonalet*. 145 sider. e-ISBN: 978-87-7119-282-7. Netpublikation
- 15:05 Bengtsson, S., A.L. Rasmussen & S. Gregersen: *Metoder i botilbud*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-283-4. e-ISBN: 978-87-7119-284-1. Pris: 200,00 kr.
- 15:06 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2014*. 240 sider. ISBN: 978-87-7119-285-8. e-ISBN: 978-87-7119-286-5. Pris: 240,00 kr.
- 15:07 Dietrichson, J., M. Bøg, T. Filges & A.-M.K. Jørgensen: *Skolerettede indsatser for elever med svag socioøkonomisk baggrund*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-287-2. e-ISBN: 978-87-7119-288-9. Pris: 140,00 kr.
- 15:08 Østergaard, S.V., A.B. Steensgaard, A.T. Hansen, S. Henze-Pedersen & J. Østergaard: *På vej mod ungdomskriminalitet. Hvilke faktorer i barndommen gør en forskel?*. 100 sider. e-ISBN: 978-87-7119-289-6. Netpublikation.
- 15:09 Keilow, M. & A. Holm: *Udvikling af måleinstrument for elevadfærd og -holdninger. Baseline data fra evaluering af folkeskolereformen*. 56 sider. e-ISBN: 978-87-7119-290-2. Netpublikation.
- 15:10 Albæk, K., H.B. Bach, R. Bille, B.K. Graversen, H. Holt, S. Jensen & A.B. Jonassen: *Evaluering af mentorordningen*. 144 sider. e-ISBN: 978-87-7119-291-9. Netpublikation.
- 15:12 Christensen, E. & S. Baviskar: *Unge i Grønland. Med fokus på seksualitet og seksuelle overgreb*. 128 sider. ISBN: 978-87-7119-293-3. e-ISBN: 978-87-7119-294-0. Pris: 120,00 kr.

- 15:13 Christensen, E. & S. Baviskar: *Kalaallit nunaanni inuusuttut. Kinguaassiuutitut tunngasut kinguaassiuutitigullu innarliisarnirit qitiunneqarlutik*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-295-7. e-ISBN: 978-87-7119-296-4. Pris: 140,00 kr.
- 15:14 Rangvid, B.S., V.M. Jensen & S.S. Nielsen. *Forberedende tilbud og overgang til ungdomsuddannelse*. 99 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 297-1. Netpublikation.
- 15:15 Amilon, A. (red.): *Inkluderende skolemiljøer – elevernes roller*. 288 sider. ISBN: 978-87-7119-304-6. e-ISBN: 978-87-7119- 300-8. Pris: 280,00 kr.
- 15:16 Amilon, A.: *Evaluering af lokale initiativer for førtidspensionister*. 96 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 301-5. Netpublikation
- 15:17: Jakobsen, V.: *Uddannelses- og beskæftigelsesmønstre i årene efter grundskolen. En sammenligning af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande og etniske danskere*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-305-3. e-ISBN: 978-87-7119- 306-0. Pris: 140,00 kr.
- 15:18 Christensen, G., A.G. Jeppesen, A.A. Kjær & K. Markwardt: *Udsættelser af lejere – Udvikling og benchmarking. Lejere berørt af foged-sager og udsættelser i perioden 2007-13*. 178 sider, e-ISBN: 978-87-7119-307-7. Netpublikation
- 15:19 Christensen, C.P. & C. Scavenius: *Et felteksperiment med Kærlighed i Kaos. Et forældretræningsprogram til familier med ADHD eller ADHD-lignende vanskeligheder*. 96 sider. ISBN: 978-87-7119-308-4. e-ISBN: 978-87-7119- 309-1. Pris: 90,00 kr.
- 15:20 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse i 2014. Regionale forskelle*. 96 sider. ISBN: 978-87-7119-310-7. e-ISBN: 978-87-7119- 311-4. Pris: 90,00 kr.
- 15:21 Nielsen, C.P., M.D. Munk, M.T. Jensen, K. Karmsteen & A.-M.K. Jørgensen: *Mønsterbryderindsatser på de videregående uddannelser. En forskningskortlægning*. 168 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 312-1. Netpublikation.
- 15:22 Sievertsen, H.H. & C.J. de Montgomery: *Børn i lavindkomstfamilier*. 105 sider. e-ISBN: 978-87-7119-313-8. Netpublikation.
- 15:23 Wendt, R.E. & A.-M.K. Jørgensen: *Forskningskortlægning, kvalitetsvurdering og analyse af udviklingen i skandinavisk dagtilbudsforskning for 0-6-årige i året 2013*. 98 sider. E-ISBN:978-87-7119-314-5. Netpublikation.

- 15:24 Termansen, T., T. Dyrvig, N.K. Niss, J.H. Pejtersen: *Unge i misbrugsbehandling*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-315-2. e-ISBN: 978-87-7119- 316-9. Pris: 170,00 kr.
- 15:27 Keilow, M. & A. Holm: *Skalaer til måling af elevtrivsel på erhvervsuddannelserne. En analyse af data fra tidligere trivselsmålinger. Bidrag til Undervisningsministeriets udvikling af elevtrivselsmålinger på erhvervsuddannelserne*. 92 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 319-0. Netpublikation.
- 15:29 Baviskar, S: *Grønlandere i Danmark. En registerbaseret kortlægning*. 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 321-3. Netpublikation.
- 15:28 Andersen, D. & B.S. Rangvid: *Skoleudvikling med fokus på sprog i al undervisning. Implementering og elevresultater af udviklingsprogram til styrkelse af tosprogede elevers faglighed i de 2 første år*. 116 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 320-6. Netpublikation.
- 15:31 Holt, H., M. Larsen, H.B. Bach & S. Jensen: *Borgere I fleksjob efter reformen*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-323-7. e-ISBN: 978-87-7119- 324-4. Pris: 200,00 kr.
- 15:32 Keilow, M., M. Friis-Hansen, R.M. Kristensen & A. Holm: *Effekter af klasseledelse på elevers læring og trivsel*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-325-1. e-ISBN: 978-87-7119-326-8. Pris: 170,00 kr.
- 15:33 Christensen, E: *3-5 år efter ophold i Mælkebøtten – en opfølgning af 26 børn og unge*. 64 sider. ISBN: 978-87-7119-327-5. e-ISBN: 978-87-7119-328-2. Pris: 60,00 kr.
- 15:34 Christensen, E: *Meeqqanik inuusuttunillu 26-nik malinnaaqinneq - Mælkebøttenimit nuunnerinit ukiut 3-5 kingorna*. 64 sider. ISBN: 978-87-7119-329-9. e-ISBN: 978-87-7119- 330-5. Pris: 60,00 kr.
- 15:35 Benjaminsen, L. & H.H. Lauritzen: *Hjemløshed i Danmark 2015. National kortlægning*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-333-6. e-ISBN: 978-87-7119-334-3. Pris: 200,00 kr.

MEEQQANIK INUUSUTTUNILLU 26-NIK MALINNAAQQINNEQ

MÆLKEBØTTENIMIT NUUNNERINIT UKIUT 3-5 KINGORNA

Nalunaarusiaq manna kalaallit meerartaat ajornartorsiortut pillugit SFI'p nalunaarusiaasa aappassaraat, meeqqat pineqartut tassaapput, Meeqqat Inuusuttullu Illuanni Nuummiittumi ulloq unnuarlu najugaqarfissatut immikkoortortami najugaqarsimasut.

Nalunaarusiami matumani meeqqat 26-t ukiut pingasut-tallimat matuma siorna Mælkebøttemi ulloq unnuarlu najugaqarfissatut immikkoortortamiit allamut nuussimasut SFI-p malinnaavigisimavai. Siunertaavoq meeqqat taakku allamut nuunnermini inuunerisa qanoq innerisa misissuiffigineqarnissaat, tassunga ilanngullugu meeqqat sumi najugaqarnerisut, atuarnerat ilinniagaqarnerallu kiisalu meeqqat inuunerisa qanoq innerat – matumani misissorneqarluni meeqqat namminneq qanoq misiginersut, taamatuttaarli aamma misissuinerup nalaani inersimasut meeqqanik isumassuisut pissutsit qanoq isigeneraat misissorneqarluni.

Ataatsimut isigalugu meeqqat taakku Kalaallit Nunaanni meeqqanut allanut naleqqiullutik ingerlanerliornerupput. Ajornartorsiut ersarinnerpaaq tassaavoq, taamaallaat ataasiakkaannguit meeqqat atuarfiannik naammassinnisimmammata, ilinniakkamik aallartitsisimmammata imaluunniit annikkikaluamik suliffeqarmata. Amerlanerit akippit ilinniakkamik aallartitsisimanatik, aammalu ilinniagaqalernissartik kissaatiginagu, soorlu aamma amerlanerit akisut suliffeqaratik suliffissarsioratilluunniit. Taakku saniatigut inuusuttut tallimat oqarput aalakoorniutigalugu akulikitsumik imigassartortarlutik, inuusuttullu tallimat oqaatigaat ullut tamaasa hashimik ikiarortarlutik.

Meeqqat angajoqqaaminni najugaqarsinnaanngitsut atugarisaat pitsanngorsarniarlugit ullumikkut Kalaallit Nunaat suliniuteqarpoq misissuinerlu manna suliniarnermi iluaqtaasinnaasunik tunniussaqaqaasinnaavoq.

